

STANISŁAW WILINSKI

REGESTR CZELADNIKÓW I MISTRZÓW CECHU MURATORÓW W POZNANIU Z LAT 1618 – 1679¹

W związku z badaniami nad rzeźbą wielkopolską XVII w., natrafiono na relikw dawnego archiwum cechowego — rękopis zawierający regestr czeladników i mistrzów cechu muratorów w Poznaniu, znajdujący się w Bibliotece kórnickiej (sygn. 1668)².

Zainteresowano się nim, sądząc, iż zawiera on materiały, dotyczące działających w Poznaniu rzeźbiarzy-kamieniarzy, należeli oni bowiem do cechu wspólnego z muratorami. Wynik kwerendy w tym względzie wypadł negatywnie. Kolacjonując natomiast zawarte w rękopisie wiadomości z publikowanymi, stwierdzono, że zawiera on szereg informacji nieznanymi, w niektórych wypadkach potwierdzających lub nawet rozszerzających dotychczasowe hipotezy autorów zajmujących się tym zagadnieniem³.

Z dziejów cechu muratorów w Poznaniu najlepiej znany jest wiek XVII, a to dzięki podstawowej pracy K. Malinowskiego pt. *Muratorzy wielkopolscy drugiej połowy XVII w.*⁴ Umieszczoną tu została statystyka muratorów aktywnych w drugiej połowie XVII stulecia w Poznaniu. Autor posłużył się głównie nieznanym materiałem archiwalnym, wysuwając szereg wniosków, które uzupełniają fragmentaryczne wiadomości o poszczególnych twórcach.

Jednakowoż charakter wykorzystanych źródeł w wyżej przytoczonej publikacji, głównie protokoły rozpraw sądowych, determinująco wpłynęły na ich jednostronność⁵. Pominęto istniejące do r. 1939, jednak już wówczas rozproszone, archiwum cechu poznańskiego⁶. Częścią pozostałego archiwum posłużono się w wydawnictwie zbiorowym, poświęconym dziejom cechu w Poznaniu⁷.

Rękopis kórnicki tytułu nie posiada⁸. W zbiorach zarejestrowany jest jako „Regestr towarzyszków cechu murarskiego w Poznaniu”. Zaprowadzono go w r. 1618, taką jest pierwsza data zapiski, odnoszącej się do czeladzi murarskiej⁹. Od połowy mniej więcej stulecia w notatkach pojawiają się sprawy dotyczące również mistrzów cechu. W tym właśnie okresie na tle silnych antagonizmów i konfliktów powstaje wewnątrz cechu konkurencyjna organizacja czeladzi, tzw. towarzyszków, mająca na celu obronę swych interesów wobec mistrzów¹⁰. Konflikty te niejednokrotnie znajdują swój wyraz na kartach rękopisu. Znane są wystąpienia czeladzi, zwłaszcza w cechu muratorów, podyktowane rozwojem stosunków ekonomiczno-społecznych, przybierających niejednokrotnie formę tarć na tle narodowym. W rejestrze zanotowano protokoły zebrań cechowych, dekrety, rejestrowano dochody i wydatki oraz przyjęcia do związku czeladniczego czy też przechodzenie członków cechu przez strukturę jego hierarchii do pełnoprawnego stanowiska mistrza.

Rękopis posiada 113 kart, jedna podwójna 31 a, formatu 320×105 mm, oprawny współcześnie w półskórkę. Stan zachowania dobry. Pismo miejscami nieczytelne, głównie przez wyblaknięcie atramentu¹¹. Większość zapisów w języku polskim, kilka tylko w j. niemieckim. Nie posiadają one układu chronologicznego, ponieważ pisarz cechowy po jednostronnym zapisaniu księgi zużył od początku wolne odwrotne strony kart.

Dane zamieszczone pod poszczególnymi latami nie mają charakteru jednolitego. Wywołane to zostało przez lakoniczność informacji, ograniczających się tylko do spisu towarzyszy czy też do cytowania całości powyższych uchwał. Istnieją również luki całych lat, z których nie przekazano żadnych wiadomości.

Walorem tego nie wykorzystanego rękopisu są autentyczne przekazy, reprodukujące strukturę i życie cechu, poza możliwością statystycznego uzupełnienia pracy Malinowskiego. Posługując się tylko kórnickim rękopisem podjęta zostanie próba przedstawienia struktury cechu, jego organizacja, zagadnienia związane z majsterstykami — sprawdzianem poziomu kwalifikacji — oraz omówiona zostanie na podstawie lakonicznych wzmianek aktywność członków cechu. W zakończeniu artykułu wymienieni zostaną mistrzowie wspomniani na kartach dokumentu wraz z nowymi o nich wiadomościami. Poza mistrzami, również w alfabetycznej kolejności nazwisk, zestawieni są czeladnicy notowani w rejestrze.

Struktura cechu

Stosunki społeczno-gospodarcze Poznania w w. XVII przy tak specyficznej w Polsce przewadze szlacheckiej gospodarki rolnej nad miejską handlowo-przemysłową nie wykazują specjalnych odrębności w porównaniu z innymi większymi miastami¹². W zasadzie też struktura cechu muratorów w Poznaniu nie odznacza się żadnymi odmianami. Już od pierwszych lat w. XVII zaznacza się coraz silniejsze osłabienie znaczenia politycznego i gospodarczego miasta, chylącego się do upadku. Spotęgują je w połowie stulecia zniszczenia wojenne¹³. Cezura ta znajduje odbicie w strukturze i życiu organizacji cechowej rozsadzanej antagonistycznymi tarciami między majstrami i czeladnikami. Kryzys na tym tle pogłębia konkurencja nierzeszonych partaczy czy też serwitörów. Bractwa czeladzi w obronie swych interesów i możliwości dalszych awansów w hierarchii cechu konsolidują się, przeciwstawiając się zdecydowanie przenikaniu w szeregi cechu mistrzów masełków, tzn. rezerwowaniu mistrzostwa dla członków rodzin starszych cechu czy ograniczaniu liczby mistrzów¹⁴. Jednakże około połowy stulecia bractwo czeladzi zostaje opanowane przez mistrzów. Mówią o tym fakcie pośrednio zapiski rejestru założonego wyłącznie dla towarzyszy cechowych. W okresie tym pojawiają się na jej kartach interesy mistrzów ingerujących klauzurą swego uprzywilejowanego stanowiska w sprawy czeladzi cechowej. Inicjatywę przejęli mistrzowie mimo prób czynnego przeciwstawiania się towarzyszy cechowych przez organizowanie wystąpień i strajków, przedłużając tym samym trwanie cechu przy jego regresywnym już podówczas charakterze. Nie znaczy to jednak, by przestały istnieć bractwa czeladzi, „prawne przedstawicielstwa interesów roboczych“, jedynie zostały znacznie ograniczone możliwości ich ingerencji¹⁵. Piętnowani są bracia i towarzysze zwalczający stosunki w cechu słowem czy czynem. Ta dbałość o rzekomy interes cechu, a zwłaszcza mistrzów, znajdzie również wyraz w sankcjach nakładanych za nieprzestrzeganie karności organizacyjnej, za przeciwstawianie się i obrażę starszych cechu.

Towarzysze cechowi broniąc się nie pozostają dłużni i przy lada okazji wysuwają zarzuty przeciw mistrzom, zwłaszcza przeciwko zatrudnianiu partaczy, co było również ścigane przez cech i za co wyznaczano wysokie kary, zobowiązując ponadto mistrzów do „poprawiania“ prac wykonanych na ich zlecenie przez partaczy. Te walki wyzyskiwano i dla osobistych celów, niekiedy i w sporach rodzinnych, jak np. wynika to z oskarżenia młodego Jana Langierowicza przeciwko ojcu o posługiwanie się partaczami¹⁶.

Utarczki między mistrzami podyktowane są konkurencją zawodową. Na tym podłożu wyrasta niechęć Damecza do Catenacego¹⁷. Sprowadzają się one najczęściej do „zadawania” słów obelżywych. Ciekawym jest zatarg Lendza z Krzysztofem Bonadurą seniorem o czeladź, określony jako „zadanie złych słów”¹⁸. Cech poleca mistrzom podjąć starania o list i „trybówkę” dla tych czeladników pod groźbą utraty praw ich zatrudnienia, co by się równało w ostateczności rezygnacji z prowadzenia prac budowlanych.

O przewadze w pierwszej połowie wieku w cechu związku towarzyszków świadczy również ustawa z r. 1618, zabraniająca mistrzom zatrudniania towarzyszków przybyłych z miast obcych, w wypadku gdy bez pracy znajdują się niektórzy z czeladników miejscowych, mieszcząca się w naszych wyobrażeniach o cechu jako organizacji monopolizującej produkcję budowlaną¹⁹. Z drugiej strony, powzięta uchwała świadczyłaby może o słabym nasileniu ruchu budowlanego w początku stulecia, jak również w związku z tym o przypuszczalnym bezrobociu wśród czeladzi.

Rękopis dostarcza również wiadomości o uchwaleniu nowego statutu w r. 1676 przy okazji koronacji Jana III²⁰. Dotychczas obowiązujący „wilkur” zdeaktualizował się, ustępstwa mistrzów ze swych przywilejów poczynione na rzecz skonsolidowanych w obronie swych interesów towarzyszy, jak również utrwalenie stanu pewnej równowagi skłoniło niezawodnie do ustanowienia nowych przepisów, co cech zlecił uczynić Catenaciemu, Końskiemu, Pokorowiczowi i Hollendrowi. Wydelegowani mistrzowie konsultują w tej sprawie z radą miejską i w końcu wykupują od niej nowy „wilkur” za sumę 100 zł. Wpływ na sprecyzowanie treści statutów posiadała rada miejska, która zapewne stała po stronie mistrzów, a nie towarzyszków, przysparzających jej wiele kłopotów szerzeniem fermentu wśród plebsu miejskiego. Interweniuje ona niejednokrotnie w sprawy cechu, na co wskazuje między innymi i skarga klarysek przeciw Dameczowi, poparta jednomyślnie nie tylko przez starszą cechową, ale również przez starostę i magistrat²¹.

Walka cechu z partaczami w końcu w. XVII zaostrza się. Dość znamienna jest ustawa z r. 1678, powzięta przez cech przeciwko partaczowi serwitora Kanclerza Wielkiego²². Jak się okazuje, cech w obronie swych interesów nie bał się występować przeciwko możnym feudalom.

Omawiany rękopis pozwala również w przybliżeniu zorientować się w liczbowym i narodowościowym składzie cechu²³. W Poznaniu reprezentowani są przedstawiciele różnych dzielnic kraju, co jest niezmiernie interesującym dla krajoznawstwa artystycznego Polski XVII w. Obok towarzysza o przemieńcu „Litwin” występują czeladnicy ze Lwowa, Krakowa i miast pomniejszych. Z pierwszej połowy wieku przekazano dość znaczną ilość nazwisk niemieckich czy holenderskich²⁴. W „porządku towarzyszków” wskazane jest miasto, skąd przybyli (Śląsk—Żagań, Legnica, Głogów, Niemcy — Lipsk i z różnych „miast cesarskich” czy nawet Kolonii). Wspomniany jest czeladnik, który uczył się w Amsterdamie może podczas swej wędrówki²⁵. Obcy element narodowościowy przeważa raczej w gronie czeladników i towarzyszy, choć już w spisach cechowych posiadają oni dosadne, rubaszne, nie pozbawione dowcipu charakterystyczne przemianki polskie. Natomiast w bractwie mistrzowskim przeważa element lokalny w okresie, w którym prowadzono księgę (ok. 4 Niemców, 3 nazwiska włoskie: Bonadura, Catenaci i Poncino na ok. 23 mistrzów).

W latach 1618 do 1679 zarejestrowano w księdze 23 nazwiska mistrzów aktywnych w cechu oraz ponad 300 nazwisk towarzyszków i uczniów. Przeciętnie liczba towarzyszy waha się od 18 do 25 przy 8 do 12 mistrzów na rok. (1618 cech liczy 18 towarzyszy²⁶, 16 w r. 1637, 10 mistrzów w r. 1668, w r. 1677 8 mistrzów i 16 towarzyszy)²⁷. Regestr notował również nazwiska przybyłych do miasta w czasie odbywania wędrówki.

Majstersztyki

Dążenia każdego towarzysza zmierzały w kierunku jak najprędszego wyemancypowania się, równoznacznego w tym wypadku z przyjęciem do grona mistrzów. Na sesji w tym celu zwołanej kandydat na mistrza prosił o to starszych cechu, mając poparcie dwóch lub trzech mistrzów. Niekiedy ręczyli za niego znaczniejsi mieszcianie, mający w tym zapewne osobisty interes. „Instancja“ tych osób, w zależności od ich pozycji, miała wpływ na złagodzenie warunków uzyskania tytułu mistrza. Ingerencja osób spoza cechu jest dość znamienna. Ułatwiono na tej podstawie uzyskanie tytułu mistrza Wojciechowi Langierowiczowi, a to na instancję panów Jachowskiego i Czyskowicza²⁸. Przy czym należy zaznaczyć, że cech, stosując sankcje za wykroczenia Langierowicza, cofnął uczynione mu ustępstwa, zmuszając go do wypełnienia warunków, obowiązujących ogół²⁹.

Nowy mistrz płacił wstępne — dość różnej wysokości — trudno stwierdzić od czego zależnej, oraz „wyprawiał“ kolację mistrzowską dla braci i towarzyszy. Niektórym towarzyszom wyznaczano mistrza, u którego przez rok musieli pracować i w tym czasie powinni byli wykazać się opanowanymi umiejętnościami zawodowymi. Czyniono to niezawodnie wobec towarzyszy, co do których poziomu kwalifikacji istniały wątpliwości. Mogło to być nadużywane przez mistrzów; by nie dopuszczać nowych kandydatów, którzy by stanowili niepożądaną konkurencję. Innych przyjmuje się bez zastrzeżeń jako młodszych braci. W latach 1650 do 1679 zarejestrowano w regestrze wiadomości o uzyskaniu tytułu mistrzowskiego przez 13 towarzyszy. Przy każdym z nich wspomina się jednak — przy pewnej rozbieżności w precyzowaniu — sprawę „oddania“ czy też „wykonania“ sztuki magisterskiej. Prowadzący regestr przekazał nam w dwóch wypadkach pewne szczegóły na ten temat. W r. 1667 rysuje sztukę magisterską Jan Koński, a w r. 1668 Katenaci³⁰. Obaj rysowali je pod nadzorem wyznaczonych przez cech mistrzów i „przy skrzynce“, prawdopodobnie więc w izbie cechowej. Interesującą jest rzeczą, że obaj dopełniają tego warunku po czteroletnim korzystaniu z wszelkimi prerogatywami tytułu mistrza³¹.

W pozostałych wypadkach w protokołach przyjęcia do grona mistrzowskiego obowiązek wykonania majstersztyków w ogóle nie jest wspomniany lub wyraźnie się mówi o ekwiwalencie w formie wpłaconej opłaty na ten cel. Uzyskanie mistrzostwa staje się formalnością uzależnioną od finansowej niezależności kandydata. „Ekonomiczną podstawę majstersztyków“, jak trafnie formuluje to autor opracowania zachowanych majstersztyków w Krakowie, „stanowiła konieczność uzyskania przez władze miejskie, a pośrednio państwa gwarancji fachowego i solidnego wywiązania się rzemieślnika, zorganizowanego w cechu, ze swych zobowiązań natury prawnogospodarczej wobec państwa i społeczeństwa“³². Majstersztyk jako dowód pełnych kwalifikacji zawodowych traci w tej sytuacji swe znaczenie³³. Tym samym obniża się też wartość grupy mistrzów cechowych w sensie ich umiejętności zawodowych, którzy stają się przedsiębiorcami rozporządzającymi pewnym kapitałem i posługującymi się siłą najemną. Stanowi to niezawodnie produkt zaczątków układu kapitalistycznego na terenie miast³⁴.

Wysokość ekwiwalentu za sztukę magisterską waha się w granicach od 30 do 140 złp. Kwota ta jest dość znaczna, toteż cech godzi się na rozkładanie jej zapłaty na raty kilkuletnie. W niektórych wypadkach uchwały nie wspominają nawet o jej zapłaceniu czy też o majstersztykach samych, przypominają tylko kandydatom o konieczności spełnienia obowiązku wyprawienia kolacji.

Do r. 1939 zachowany był w Poznaniu zbiór majstersztyków, z których pięć reprodukowano, a wśród nich komplet rysunków projektu późnorenesansowego zamku (rzut, przekrój pionowy i 2 elewacje)³⁵. Jak wynika z objaśnienia zamieszczonego pod rysunkami w reprodukcji, wykonano je w r. 1667. Przypuszczać można, że autor tego objaśnienia oparł się w datowaniu rysunku na przekazie autentycznym lub na informacji na nim zamieszczonej. Jak wynika z rejestru, tylko Jan Koński rysuje w tym roku sztukę magisterską³⁶. Tej tylko przesłance można by przypisywać autorstwo tego projektu Końskiemu. Przypuszczenie to wysuwane jest z dużym zastrzeżeniem wobec niemożności stwierdzenia autorytatywności objaśnień zamieszczonych w publikacji i wierności chronologicznej podanego tam roku. Wspomniano już, że Jan Koński, zdaje się jeden z wybitniejszych muratorów działających w Poznaniu w w. XVII, wykonał sztukę magisterską w cztery lata po uzyskaniu praw mistrza. Naukę pobierał on u Włocha Bartłomieja Pienci w Krakowie, gdzie znajdowało się tyle wybitnych dzieł architektonicznych, co niezawodnie odbiło się na artystycznym poziomie dzieł jego. Pracował on również dla świeckich feudałów poza budowlami wykonanymi dla różnych zakonów. I tak ok. r. 1674 buduje dla Rafała Objezierskiego dwór lub pałac, nazywany też willą³⁷. Był on więc zainteresowany monumentalnym budownictwem świeckim, na co wskazuje również jego majstersztyk. Ponadto w statucie cechu, potwierdzonym w r. 1676, mówi się o majstersztyku, „który ma być wymiennie narysowany“, między innymi „pałacu podług swej fantazji lub mały lub wielki o trzech szosach wzwyż, poczynszy od gruntu, w którym budynku ma abrys pokazać i plan... także struktura tak facyaty, jako i pobocznej, wewnętrznej i zewnętrznej strony“³⁸. Zachowane tylko w reprodukcji rysunki wskazują, że autor ich starał się podporządkować istniejącym wymogom statutu. Znamienne jest operowanie renesansowymi rodzimymi formami detalu architektonicznego, jak attyka czy charakter planu budowli o czterech narożnych wieżach, oraz swoiście przetłumaczona reprezentacyjność i monumentalność architektury zamku. Trwanie Końskiego przy tradycjach renesansowych w tak późnym okresie zdaje się świadczyć, że barokowa, kosmopolityczna architektura nie była popularna wśród polskiego możnowładztwa. Słusznie podniesiono, że sztuki magisterskie nie mogły nie mieć łączności z późniejszą, czysto praktyczną działalnością majstrów³⁹. Projekt budowli reprezentacyjnej jako majstersztyk występuje w statutach cechowych prawie powszechnie w 1. połowie w. XVII. Wiąże się to z wysunięciem w nich jako głównego zadania umiejętności rysunku architektonicznego, oraz kompozycji przy zwracaniu mniejszej uwagi na techniczne zagadnienia architektury⁴⁰. Murator staje się coraz bardziej architektem projektodawcą, a nie wykonawcą. Ten zróżnicowany podział kompetencji wystąpi całkowicie już w początkach następnego stulecia.

W obecnym stanie badań przy niedostatecznej znajomości całości zasobów archiwalnych trudno wyczerpująco przedstawić działalność budowlaną cechu. W rejestrze wspomina się o wykonywanych pracach przy okazji udzielanych w związku z nimi licznymi napomnieniami czy przewinami w stosunku do przepisów cechowych. Prowadzono prace dla miasta, mieszczan, klasztorów i również okolicznej szlachty. Zapiski rejestru nie pozwalają na określenie rozmiaru prac czy ich artystycznego charakteru. Jak już wspomniano, najprawdopodobniej w pierwszej połowie stulecia w zakresie budownictwa panuje w mieście zastój. W połowie natomiast wieku Poncino sprowadza 12 towarzyszy z Krakowa⁴¹. W związku z uchwałą z r. 1618 należy przypuszczać, że zezwolono na to, gdyż miejscowe siły już były zajęte. Nie jest wykluczone, że nie miał on zaufania do poziomu ich kwalifikacji i ściągnął ludzi, któ-

rych znał i którzy już z nimi pracowali. Istotną jest zgoda na to cechu, o czym świadczy wpisana na kartach księgi uchwała.

W latach 70-tych poza Poznaniem prowadzi Wojciech Langierowicz jakieś prace w Środzie, a Petkowicz w Goślinie u „pani Generałowej”⁴².

Zapiski rejestru wspominają o prowadzonych następujących pracach:

w r. 1644 — przy ratuszu poznańskim⁴³

1659 — przy Tumie⁴⁴

1675 — ponownie przy ratuszu⁴⁵

1676 — Damecz buduje dla żyda Izaka⁴⁶

1668 — Damecz pracuje u Klarysek⁴⁷

1669 — Catenaci buduje dla nieokreślonego konwentu⁴⁸

1670—75 — Bondura Krzysztof junior pracuje przy kościele Bernardynów w Poznaniu⁴⁹

1675 — Okonkowicz prowadzi prace u Karmelitanek⁵⁰.

¹ Artykuł referowano na posiedzeniu Komisji Historii Sztuki P.T.P.N. w d. 30 VI 1953 r.

² Wielkopolska rzeźba monumentalna I połowy w. XVII opracowywana jest w ramach prac badawczych prowadzonych w Komisji Historii Sztuki P.T.P.N. Dane rękopisu dotyczące Krzysztofa Bonadury seniora zostały uwzględnione przez Bieniewską B. Architektura kościoła pobarnardynskiego w Sierakowie n/Wartą. Praca magisterska w maszynopisie w Zakładzie Historii Sztuki U.P. Autorka dopomogła mi w odnalezieniu rękopisu w Zbiorach Kórnickich.

³ Malinowski K., Muratorzy poznańscy XVII w. Warszawa 1946 i tegoż: Muratorzy wielkopolscy drugiej połowy XVII wieku. Poznań 1948. Korelacji danych zawartych w rękopisie ze znanymi, dotychczas dotyczącymi poszczególnych muratorów, dokonała T. Jakimowicz.⁴ Cytowane w skrócie M. s. 3. ⁵ Rewski Zb., Majstersztyki krakowskiego cechu murarzy i kamieniarzy w XVI—XIX w. s. 9, 38 i 55. Maszynopis przygotowany do druku w ramach wydawnictw P.I.S. w Warszawie. Autorowi składam uprzejme podziękowanie za łaskawe uprzystępnienie mi pracy. ⁶ Z dziejów budowniczych poznańskich. Wydawnictwo zbiorowe Poznań 1938. ⁷ Rękopis cytowany w skrócie R. ⁸ R. fol. 3. ⁹ Herbst St., Cechy rzemieślnicze. Warszawa 1948. s. 17; Kaczmarczyk Z., Historia państwa i prawa polskiego. Poznań 1951. Skrypt uniwersytecki. s. 46 i 153. ¹⁰ W odczytaniu rękopisu pomocy udzielił mgr J. M. Mika, ¹¹ Rewski o. c. s. 22, ¹² Kaczmarczyk o. c. s. 153 ¹³ j. w., ¹⁴ Herbst o. c. s. 17, ¹⁵ R. fol. 62, ¹⁶ R. fol. 90 i 96, ¹⁷ R. fol. 93, ¹⁸ R. fol. 112 v, ¹⁹ Archiwum Państwowe w Poznaniu. A. C. m. 57 s. 1467 i in. ²⁰ R. fol. 90, ²¹ R. fol. 55, ²² Skład socjalny członków cechu poznańskiego, zgodnie z układem sił społecznych, nie wykazywał odchylenia pod tym względem w stosunku do innych miast polskich. Ciekawą jest wiadomość o zatrudnianiu przez Daniela Langierowicza partaczy-chłopów. R. fol. 62, ²³ Zob. Uczniowie i czeladnicy cechu muratorów w Poznaniu. ²⁴ R. fol. 2 v., Menten Henryk, „uczył się w mieście Amsterdamie u magistra Fryderyka Willi Dedro.” ²⁵ R. fol. 35 v, ²⁶ R. fol. 14, 23 v i 74, ²⁷ R. fol. 76 v, ²⁸ j. w. ²⁹ R. fol. 39, ³⁰ Podobna sytuacja nie musiała być czymś osobobnym, zaistniała i w Krakowie, gdy Marcin Pelegrini, przyjęty do cechu w r. 1689, sztukę wykonał w r. 1701. Rewski o. c. s. 71, ³¹ Rewski o. c. s. 38, ³² j. w. s. 19, ³³ Deresiewicz J. Z początków układu kapitalistycznego w Wielkopolsce. Przegląd Zachodni. Poznań 1951. r. VII. nr 11/12, ³⁴ Zob. przyp. 7 oraz Rewski o. c. s. 38, 55 i 56, ³⁵ R. fol. 39, ³⁶ M. s. 105, ³⁷ Ereciński T., Prawo przemysłowe m. Poznania w XVIII w. Poznań 1934, s. 280, ³⁸ Rewski o. c. s. 94, ³⁹ j. w. s. 50. Nie podniosłem tu sprawy indywidualnego charakteru majstersztuku (może wykonanego przez J. Końskiego) i jego zależności od używanych wzorników. Przy niedostatecznej ich znajomości trudno tę kwestię dzisiaj przesądzić. ⁴⁰ R. fol. 36, ⁴¹ R. fol. 62 v, ⁴² R. fol. 29, ⁴³ R. fol. 37, ⁴⁴ R. fol. 64, ⁴⁵ R. fol. 68, ⁴⁶ R. fol. 71, ⁴⁷ R. fol. 72, ⁴⁸ R. fol. 60, ⁴⁹ R. fol. 64 v.

Mistrzowie cechu muratorów w Poznaniu w latach 1618—1679

Balcer. Mistrz dotychczas nie znany, u którego ok. r. 1620 uczył się Malcher Moczygęba¹.

Benignowicz Wawrzyniec². Regestr uzupełnia dotychczasową lukę lat 1670—1680 oraz pozwala ustalić, że Benignowicz był mistrzem murarskim, a nie jak mniemano, tylko czeladnikiem. W r. 1671 — jeszcze jako czeladnik — upomniany został na wniosek „IMci P. Prezydenta... za złą robotę, o którą oskarżył go starosta Rogoziński“³. Do grona mistrzów przyjęty został w r. 1675, a na sesji 9 II 1676 godzi się z braćmi co do opłaty za „sztukę magisterską“ i wpłaca 10 zł na poczet sumy zł 50⁴. Jest też świadkiem w oskarżeniu Daniela Langierowicza o zatrudnianie chłopów-partaczy⁵. W r. 1675 nazwisko Benignowicza występuje w wykazach mistrzów płacących suchodzienne, a podpis jego znajduje się na ustanowionym przez mistrzów „zakazie względem Chrystofka“⁶. W r. 1677, w niedzielę po M. B. Gromnicznej wytoczono nieobecnemu na tej sesji Benignowiczowi sprawę o zastawienie lejtucha i przywłaszczenie płótna brackiego. Uznano to za „złodziejstwo“ i jednogłośnie wykluczono go z cechu. „Wiecznymi czasy traci bractwo i żadnego czeladnika chować ani też żaden towarzysz robić u niego nie powinien i on sam żadnej roboty w mieście nie obejmował i żadnej nie robił“⁷. Tego roku, w dzień św. Krzyża, Benignowicz uniewinnia się przed bractwem, tłumacząc, iż płótnem rozporządziła w czasie jego choroby i bez jego wiedzy żona⁸. Został oczyszczony z zarzutu kradzieży i przywrócono mu prawa cechowe. Z r. 1678 zanotowane są nieobecności na sesjach i opłaty suchodziennego⁹. Ostatnia wiadomość odnosi się do jego obecności na zebraniu w d. 4 III 1679¹⁰.

Bonadura Krzysztof. — Pierwszą pracą tego Włocha na terenie Polski był kościół OO. Bernardynów w Sierakowie n. Wartą. Wspomina o niej w swym drukowanym streszczeniu Lebiński, autor monografii kościoła OO. Bernardynów w Poznaniu¹¹. W kronice konwentu sierakowskiego czytamy: „Anno Dni 1627 fundamenta pro Ecclesia erecta sunt impensis Illustrissimae ac Magnificae Dominae Zophia de Sztemberk Opalińska Palatinae Posnaniensi Fundatricis Conventus Sierakoviensis Opera vero et Industria Famati Dni Christophori Panodur Architecti natione Itali...“¹². Budowa kościoła... „ab ipsis ac felicem imposuit finem Anno Domini 1639“¹³. Malinowski, opierając się na dokumencie akt konsystorskich Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu, uważa za pierwszą pracę Bonadury kościół w Grodzisku¹⁴. W zapisce kroniki sierakowskiej potwierdzono jego narodowość, co przesądza też sprawę jego pochodzenia. W świetle tej notatki, jak i późniejszych i to najważniejszych prac tego architekta wykonywanych dla rodziny Opalińskich, jak w Grodzisku dla Jana z Bnina Opalińskiego — Sieraków dla Piotra z Bnina Opalińskiego, w Złotowie dla Andrzeja Karola Grudzińskiego, którego matka była z domu Opalińska, wydaje się, że do przybycia Bonadury do Polski przyczynił się Piotr z Bnina Opaliński¹⁵. Znamy jego liczne podróże do Włoch i może podczas jednej z nich zetknął się z tym artystą. Kościół w Sierakowie, jak to wyżej wzmiankowano, jest pierwszą pracą tego architekta powstałą w Polsce. Pisownia jego nazwiska na kartach rejestru wykazuje dużą różnorodność. Zdaje się, że występujące tam nazwisko Dur i Nadur odnoszą się również do Bonadury. Gdyby je można uznać za jednoznaczne z osobą mistrza, to pierwsza wzmianka w rejestrze pochodziłaby z r. 1628, a więc jeszcze z czasu trwania budowy kościoła w Sierakowie. Treść jej jest następująca: „Anno 1628 hat der Geselle Georg Preussel... alhier gestrafen, seiner redlichen Lehre Jahr von sei Kommens ehre gelernt als neulich bei Meister Christoff Nadur“¹⁶. Malinowski jest również skłonny przypuszczać, że nazwisko mistrza Dura z Grodziska jest skrótem nazwiska Panodura, jak go zapisał pisarz kroniki sierakowskiej¹⁷. W r. 1650 mistrzowi Krzysztofowi Panidurze zapisano ucznia na naukę,

nazwiskiem Paweł Papuga¹⁸. W r. 1653 mistrz ręczy za przyjętego do cechu czeladnika Bochonowicza¹⁹ 28 VIII 1658 Bonadura, zamieszkujący we własnym domu w Grodzisku, uzyskuje dopiero obywatelstwo miasta Poznania²⁰. Do cechu poznańskiego przyjęty mógł być dopiero po dokonaniu wpisu w poczet obywateli co związane było z szeregiem formalności. W związku z różną wersją pisowni nazwiska warto zaznaczyć, że pod r. 1658 w rejestrze nie występuje już nazwisko Nadur. Regestr dostarcza ponadto dane o działalności Bonadury-seniora na terenie cechu poznańskiego w latach 1659—1670. W r. 1659 był stołowym i przyjmuje ucznia Hancza Jandra²¹. W r. 1661 płaci winę 3 zł za nieokreśloną bliżej zniewagę wyrządzoną starszemu cechu Janowi Wesołemu²². W r. 1663 obecny był przy przyjęciu do cechu Grzegorza Lendza i na kolacji mistrzowskiej Petkowicza²³. W r. 1667 zanotowano wybór Bonadury na starszego cechu²⁴. W tym też roku obecny był przy rysowaniu majstersztyku przez Jana Końskiego²⁵. W r. 1669 popadł w zatarg z Lendzem o czeladź²⁶. Z tego też roku zanotowano liczne nieobecności na zebraniach. Po raz ostatni zapisano nazwisko Bonadury w protokole z zebrania 5 I 1670, na którym też nie był obecny²⁷. Ponieważ na procesie, który się odbył 25 I 1670, określono go jako „nieboszczyka“, umarł między 5 a 25 stycznia 1670 r.²⁸.

Bondura Krzysztof, młodszy²⁹. — Z r. 1675 znajdujemy w rejestrze dwie wzmianki, odnoszące się do „Chrystofa“, identycznego niezawodnie z Krzysztofem Bonadurą juniorem. Na jednym z posiedzeń omawiano sprawę starszych towarzyszy, którzy „nadali towarzysza na imię Marka Krzysztofowi do Bernardynów w r. 1674“³⁰. Do niego też odnosi się następująca ciekawa notatka: „Anno Dni 1675 było bractwo obeszane dnia 4 Julii za rozkazaniem pana starszego i zezwoleniem panów braci, kandy zgodnie stanęło takie postanowienie i uchwała między samymi sobie to jest względem czeladzi, którzy u Chrystofka roboty odprawują. Zakaz jednak, żeby żaden z panów braci takiego czeladnika od niego na potym i teraz nie przyjmował i onemu roboty nadał lubo w mieście lubo na łądzie pod winą dobrowolnie na się uchwaloną kamienia wosku, na co się sami panowie bracia rękami swemi podpisali w rejestrze brackim“³¹. Następują podpisy mistrzów: Catenaciego, Końskiego, Pokorowicza, Benigowicza i Hollendra.

Nie istnieje współcześnie żaden — oprócz młodego Bonadury — członek cechu, którego zakaz ten mógł dotyczyć. Ponadto uchwała ta jest potwierdzeniem wysuwanego już w r. 1671 zarzutu przez J. Końskiego, że Bonadura „czeladź od mistrzów odmawiał“, oraz licznych innych oskarżeń o uzurpowanie sobie przez niego praw mistrza³². Tytuł mistrza, co dotychczas nie było wiadome — uzyskuje Bonadura 15 III 1677, „mieszczanin, towarzysz rzemiosła naszego murarskiego“... przyjęty został na instancję Wojciecha Langierowicza i Grzegorza Lendza za „młodsze go brata“³³. Echem poprzednio nadużywanego tytułu mistrza jest nałożona nań w roku 1678 kara 50 grzywien za to, że „magistrował na lat kilka i skrzynce szkodę wielką uczynił na zł. 200“³⁴. W r. 1678 odbyła się jego kolacja mistrzowska oraz zanotowane są w tym roku wpłaty składek suchodziennych³⁵.

Damecz Michał³⁶. — Regestr wnosi kilka nieznanych szczegółów z działalności mistrza Damecza. Najważniejszą jest data uzyskania przezeń tytułu mistrza. Nastąpiło to w r. 1666 w obecności Końskiego, Pokorowicza, Bonadury starszego, Petkowicza i Wesołego³⁷. 4 III 1668 była czytana na zebraniu zwołanym z rozkazu burmistrza skarga „na pana Damecza, spółbrata naszego od Imci Panien zakonu św. Klary strony roboty murarskiej...“³⁸. Na tej samej sesji Damecz znieważył mistrzów Petkowicza i Catenaciego, przeprowadzających inspekcję robót u Klarysek. Skazany przez bractwo na przeproszenie i winę „z wielką furią rzekł: zjecie diabła, iż mnie sądzicie, najdę z wami kiedy indziej. Trzasnąwszy drzwiami odszedł...“³⁹. W r. 1670 wnoszą nie znaną bliżej skargę na Jerzego Catenaciego, który z kolei apelował do „wyższych

sądów⁴⁰. O licznych wykroczeniach przeciwko statutom cechowym mówią pokwitowania płaconych przez Damecza win, na które natrafiamy często w protokołach z lat 1666—1679, a więc przez cały czas, w którym nazwisko mistrza figuruje w rejestrze. Bardzo częste są też jego nieobecności na zebraniach i uroczystościach cechowych. W r. 1675 (8 II) występuje przy wyzwolinach młodego Langierowicza jako jego mistrz⁴¹. Protokoły z roku następnego dostarczają szczegółów cytowanej w „Muratorach” Malinowskiego sprawy skargi żyda Izaka na Damecza⁴². Sesja w tej sprawie odbyła się 4 XII 1676, a skarga dotyczy „złej roboty”, a o niedotrzymaniu kontraktu wzmianki w rejestrze nie ma⁴³. Na inspekcję tej roboty bractwo wydelegowało Catenaciego, Holledra i Wojciecha Langierowicza⁴⁴.

Znajdujemy też w rejestrze echa zatargów, związanych z równoczesną przynależnością mistrza do cechu muratorów i piwowarów. Z lat 1677—78 liczne są usprawiedliwienia nieobecności na sesjach tłumaczone wyjazdami. Zanotowane jest wystąpienie Damecza z cechu. „A. D. 1679 było bractwo obesłane... względem pana Damecza Michała, który wstąpił do bractwa mielcarskiego, a naszego mularskiego się wyrzekł, czego kopia nam jest dana z rejestrów P. P. piwowarów i pod pieczęcią bractwa tego. Na której sesji będący wszyscy p. p. magistrowie, także i towarzysze i czeladź wszystka, co zobopólnie między sobą postanowili, iżby żaden od tych czas u niego ani z nim nie robił, i ucznia którego ma, ażeby go p. p. rękojmia od niego zabrali i do bractwa oddali, co wszystko pod winą uchwalono i przypadkiem rzemiosła”⁴⁵. O dalszej przynależności Damecza do cechu mularskiego w rejestrze nie ma żadnych wzmianek.

Hollender Wawrzyniec⁴⁶. — 13 III 1675 r. przyjęty został do grona mistrzów, a to na instancję Catenaciego i Pokorowicza. Określany jest jako „mieszczanin poznański, towarzysz rzemiosła mularskiego...”. Zobowiązuje się dać 140 zł wstępnego, którego ratę ostatnią płaci 30 czerwca tegoż roku⁴⁷. Z tegoż roku mamy jego oryginalny podpis w następującym brzmieniu „Lorent Hohliender”⁴⁸. Na zebraniu 15 IX 1675 świadczy przeciwko Danielowi Langierowiczowi, oskarżonemu o zatrudnianie chłopów partaczy, a 11 XII, wraz z Końskim, Jerzym Catenacim i Wojciechem Langierowiczem wybrany został do ustanowienia nowych wilkurów⁴⁹. W r. 1676 zanotowano jego obecności na zebraniach, 4 XII wyznaczony został do wizji prac Damecza dla Izaka⁵⁰. W r. 1677 był starszym cechu⁵¹. Z r. 1678 kwitowane są opłaty kołowego i zanotowane obecności na zebraniach, w r. 1679 pełnił funkcję stołowego cechu⁵². Jest to ostatnia wiadomość o mistrzu na kartach dokumentu.

Jander Krzysztof⁵³. — Regestr uzupełnia dotychczasowe wiadomości, m. i. podaje pierwszą wiadomość o Janderze o 10 lat wcześniej. Mianowicie już w r. 1627 „Krystow Jader z Zagania” wymieniony jest w spisie towarzyszy, co następnie potwierdza się w r. 1635, a więc jeszcze przed uzyskaniem obywatelstwa miasta Poznania, co nastąpiło w r. 1638⁵⁴. Mistrzem jest w r. 1648. W r. 1649 był stołowym cechu⁵⁵. W r. 1652 oskarżono go o spowodowanie zamieszek wśród czeladzi niemieckiej⁵⁶. Podobna sytuacja zaszła w r. 1648, kiedy to Jandera oskarżył o obrazę Nierychtowicz. Zatarg ten wywołany tarciami narodowościowymi między polskimi a niemieckimi czeladnikami. Jander, solidaryzując się ze względu na swe pochodzenie, stanął w obronie czeladzi niemieckiej. Nazwisko Jandera wymienione jest jeszcze w protokołach z r. 1654.

Jazdz Marcin⁵⁷. — Nazwisko jego występuje w rejestrze w latach 1618—22 i 1637. Wymieniany w porządku towarzyszy jest w latach 1618—21; w r. 1622 był stołowym czeladzi⁵⁸. Następna wiadomość pochodzi z r. 1637; uzyskał on już wówczas tytuł mistrza, bo określony jest jako „mistrz”, a w czasie zebrania „siedział przy skrzynce”⁵⁹.

Kaczorek Szymon. — Nazwisko to wraz z tytułem mistrzowskim wymieniane jest w spisie obecnych na zebraniu cechu w r. 1637⁶⁰. Następna wzmianka mówi, że 22 VIII 1644 nie dał kołowego. W tym też przypuszczalnie roku umarł, gdyż na „Kaczorków pogrzeb“ wzięto ze skrzynki brackiej 4 zł 12 gr.⁶¹

Katenacy, Catenaci Jerzy⁶². Regestr zamieszcza nie znane dotąd dane dotyczące wstąpienia Katenacego do cechu poznańskiego i uzyskania tytułu mistrza. „Anno Domini 1664 die 24 marca przystąpił towarzysz, imieniem Jerzy Katynacza, do bractwa cechu murarskiego, którego bractwo przyjęło za brata“... Przyjął prawo miejskie w poście na św. Grzegorz. Prosił panów mistrzów, aby go przyjęło do skrzynki mistrzowskiej, który się obliguje być dobrym bratem w naszym bractwie mularskim. Dał wstępne do skrzynki mistrzowskiej zł 15 ad rationem przy bytności starszych i młodszych. Reszty ostał 9 zł.⁶³ Kolację mistrzowską urządza w r. 1667 a majstersztyk — podobnie jak i Jan Koński rysuje dopiero w cztery lata po wstąpieniu do bractwa mistrzowskiego, mianowicie w r. 1668 pod nadzorem Pokorowicza i Końskiego⁶⁴. W tym samym roku oskarżono go w cechu o zatrudnianie partaczy, a 4 marca przeprowadzał inspekcję roboty Damecza u Klarysek, przy której to okazji został przez Damecza obrażony⁶⁵. W r. 1670 wnosi Damecz nie określoną bliżej skargę na Catenaciego, który apeluje do „wyższego sądu“⁶⁶. W r. 1669 upomniany był za zniewagę ojca gwardiana nie określonego bliżej konwentu, w którym prace prowadził⁶⁷. W r. 1671 powtórnie karany za posługiwanie się partaczami płaci 20 zł. grzywny⁶⁸. W r. 1675 był razem z Końskim, przysięgłym cechu, upoważnionym do ustanowienia wilkurów. W tymże roku określony jako „sławny magister mieszczanin poznański“ popiera prośbę L. Hollendra o przyjęcie do bractwa⁶⁹. W r. 1678 Daniel Langierowicz płaci winę za to, że „posłał chłopca do J. Kadynacego“⁷⁰.

Koński Jan⁷¹. — Regestr przesądza słuszność przypuszczenia Malinowskiego, że Koński pochodził z Krakowa. Nazwisko jego pojawia się często w protokołach zebrań cechowych w latach 1660—1678. Przeważnie są to pokwitowania składek suchoziennych i kołowego, zapisy obecności na sesjach, wzmianki o pełnieniu funkcji seniora czy o wyzwalaniu uczniów (27 IV 1670 przyjmuje chłopca na naukę, w 1675 Pawła z Gieniowa a w r. 1678 wyzwała ucznia Pawła Wachowicza, przypuszczalnie owego Pawła z Gieniowa)⁷².

W r. 1675 na sesji 11 grudnia upoważniony został wraz z J. Catenacim, Wojciechem Langierowiczem i Hollendrem do ustanowienia wilkura na koronację Jana III a podpis jego (Jan Kuński) znajduje się na „zakazie“ względem Krzysztofka⁷³. Dane z protokołów potwierdzają przypuszczenie co do możliwości identyfikacji Końskiego z krakowskim Janem Końskim. Mianowicie w niedzielę po św. Janie Chrzcicielu w r. 1660 wpisany został do poznańskiego rejestru towarzyskiego „Jan Koński towarzysz Krakowski“. W r. 1660 przybył więc najprawdopodobniej Koński z Krakowa do Poznania⁷⁴. Do grona mistrzów przyjęty został w r. 1663 „po św. Jakubie przystąpiwszy pan Jan Koński przed panów braci starszych i stołowych prosił, aby był przyjęty do społeczności bractwa mularskiego za mistrza, który nie przeczą panowie bracia wszyscy. Dał wstępne zł 12, resztę został na zł 6, które ma dać za niedziel cztery pod przepadkiem wstępne“. 30 lipca tego roku przyjęto Końskiego do społeczności mistrzowskiej, 13 sierpnia wyprawił kolację mistrzowską, a prawo miejskie przyjął 24 tegoż miesiąca⁷⁵. Potwierdza to znów supozycję Malinowskiego, że Koński musiał być już w latach 1663—64 mistrzem, skoro prowadził roboty w Nie-trzanowie⁷⁶. W przyjęciu Końskiego zastanawia fakt, że nie mówi się tam nic o wykonaniu przezeń majstersztyku. Płaci on od razu wstępne i wyprawi kolację, a nie zanotowano jego zobowiązania co do „sztuki magisterskiej“. Mimo to traktowany jest jako pełnoprawny mistrz i już w r. 1666 powierzono mu urząd starszego cechu.

Jako taki przyjmuje do bractwa Damecza, a 1 sierpnia rozlicza się przed bractwem z sumy, otrzymanej na „potrzebę prawną z czeladzią“⁷⁷. Dopiero w 1667 udzielono mu pozwolenia na „rysowanie sztuki według miejscowego wilkura, co ma nastąpić w Białym Poniedziałek w obecności Krystowa Dury i Wojciecha Pokorowicza“⁷⁸.

W tymże roku wykonany został majstersztyk reprodukowany w wydawnictwie zbiorowym „Z dziejów budowniczych poznańskich“. Koński jest jedynym znanym murem, który w r. 1667 rysuje sztukę⁷⁹. Wobec tego może on być właśnie twórcą reprodukowanego — nie zachowanego już — projektu. Zwrot w wyżej wzmiankowanej uchwale „według miejscowego wilkura“... nasuwa przypuszczenie, że podyktowany został faktem wykonania już przez Końskiego majstersztyku w innym mieście, a obecnie podporządkowuje się tylko miejscowym obowiązującym przepisom. Tym się może tłumaczyć czteroletni odstęp czasu wykonania jego od uzyskanego tytułu mistrza. Na analogicznej sytuacji znalazł się rok później Jerzy Catenaci, który choć do bractwa przyjęty był w 1664, majstersztyk rysował dopiero w r. 1668⁸⁰. W r. 1676 otrzymuje 10 zł na „wykupno willkurów i praw nowych Króla IMci“⁸¹.

Langierowicz Daniel⁸². — Regestr dostarcza kilku szczegółów nieznanych, a przede wszystkim przesądza uznanie go za mistrza. W r. 1667 został skazany na 2 funty wosku za zniewagę bractwa. W roku następnym płaci karę za targowanie roboty bez mistrza⁸³. Był więc jeszcze czeladnikiem, lecz w latach 1669—70 został niewątpliwie mistrzem murarskim. I tak w r. 1669 w wigilię Marii Magdaleny bractwo uwzględniło jego prośbę i przyjmuje go do społeczności brackiej według praw wilkura⁸⁴. Ponieważ już przedtem był czeladnikiem i członkiem cechu, chodzi tu zapewne o zgromadzenie mistrzów. Już w tym roku płaci suchodzienne, co czynili tylko mistrzowie, a w dzień św. Michała „nie był przy przenoszeniu skrzynki panów magistrów...“⁸⁵. Traktowany był więc już wówczas jako mistrz. Majstersztyku w r. 1669 jednak nie wykonał, skoro 6. I 1670 bractwo postanawia, że najpóźniej do 24 VI ma „kondycje wypełnić, to jest oddać majstersztuk“ i kolację mistrzowską „pod przypadkiem bractwa...“⁸⁶. W latach następnych, 1671—78, płacił suchodzienne i kołowe oraz miał uczniów. 15 IX 1675 oskarżony jest o ukrywanie przed cechem nieuczciwości swego ucznia Frączka pracującego w Środzie⁸⁷. Z r. 1674 mamy wiadomość o karze za spóźnianie się na nabożeństwa cechowe, z r. 1675 oprócz sprawy Frączka, dane o wyborze Langierowicza Daniela na inspekcję prac murarskich przy ratuszu⁸⁸. 11 XII 1675 obecny był wraz z innymi mistrzami na sesji w sprawie wilkura na koronację Jana III⁸⁹. W tymże roku oskarżono go w cechu o zatrudnianie chłopów partaczy⁹⁰. W r. 1676 zanotowane są obecności na zebraniach i wpłaty suchodzienne. W r. 1678 bractwo nakłada na niego karę w wysokości funta wosku za „chłopca, co posłał do Jerzego Katynacego“⁹¹. W tym też roku ręczy przed cechem za Pawła Wachowicza, ucznia Jana Końskiego⁹².

Langierowicz Wojciech⁹³. — Dane rejestru naświetlają sprawę przyjęcia Wojciecha do cechu. W r. 1663 Langierowicz Wojciech przyjęty został do cechu na instancję panów Czyszkowicza i Jachowskiego. Płaci 8 zł wstępnego i do końca roku ma pracować u wyznaczonego przez starszych mistrza⁹⁴. W r. 1667 „uczciwy Wojciech Langierowicz... zostaje skazany na przepadek wstępnego i utratę łaski..., która za przyczyną zachnych osób oświadczone miał w robocie opuszczony... oraz na roczną pracę u naznaczonego majstra za robotę u... innego majstra... i harde zachowanie się wobec bractwa... do którego jeszcze nie jest przyjęty wcale“⁹⁵. Przyjęto go ostatecznie jako „brata młodszego“ dopiero 13 XI 1667 r.⁹⁶. W r. 1668, określony jako „młodszy magister“, daje 54 zł tytułem kolacji mistrzowskiej oraz 2 zł „ad rationem listu“⁹⁷. W latach 1668—77 powtarza się jego nazwisko w protokołach z zebrań cechowych, jako mistrz płaci suchodzienne. W r. 1672 na sesji w d. 20 II powraca sprawa zapłaty za majstersztyk. Langierowicz obliguje się dać za niego na

świętki zł. 30. Ręczył za niego stołowy cechu Wojciech Pokorowicz⁹⁸. Miał on już wtedy ucznia, cech kwituje wówczas odbiór „3 zł od p. Wojciecha Langierowicza spółbrata naszego za ucznia, który umarł”⁹⁹. W latach 1673 i 1674 zanotowane są obecności na zebraniach i kwitowane suchodzielne. W dn. 8 II 1675 r. wyzwolony zostaje przez Michała Damecza (?) syn Wojciecha Langierowicza. W tym samym roku oskarża on ojca o zatrudnianie partacza, niejakiego Jakuba. Wojciech Langierowicz przyznaje się do winy i obiecuje poprawić robotę partacza¹⁰⁰. 20 X ręczy przed bractwem za Pawła Papugę, a 11 XII razem z Końskim, Katenacym i Holendrem wybrany został do ustanowienia wilkura na koronację Jana III¹⁰¹. W r. 1676 toczy się przed bractwem sprawa przyjęcia ucznia przez Wojciecha Langierowicza. 5 VII prezentuje on ucznia, lecz bractwo uznaje go za „podejrzanego” i nie pozwala go zatrudnić, dopóki nie postara się o „atestat”. Na sesji na św. Andrzeja przyznano wreszcie Langierowiczowi prawo zatrudnienia ucznia, „od którego winien będzie dać beczkę piwa na mięsopusty”¹⁰². 4 XII razem z Katenacym i Holendrem wyznaczony został na inspekcję roboty Damecza u Izaka¹⁰³. Z wiadomości związanych z mistrzem z lat następnych znajdujemy w rejestrze pokwitowanie kołowego i składek suchodzielnych za lata 1677 i 78 oraz wzmiankę, że 15 III 1677 Langierowicz wnosi o przyjęcie do cechu Krzysztofa Bonadury młodszego¹⁰⁴.

Lendz Grzegorz¹⁰⁵. Do „społeczności mistrzów” przyjęty został Lendz w r. 1663 na św. Grzegorza, a więc na 3 lata przed uzyskaniem obywatelstwa Poznania¹⁰⁶. Sprawy kolacji mistrzowskiej ciągną się do r. 1667¹⁰⁷. Poza nieznaną datą uzyskania mistrzostwa dowiadujemy się kilku nowych szczegółów z działalności Lendza na terenie cechu. I tak w r. 1666 karany był za zatrudnianie partaczów, a w r. 1667 skazano go na przepadek wstępnego za zniewagę bractwa¹⁰⁸. W r. 1668 ma dostać ucznia, w 1669 popadł ze starszym Bonadurą w zatarg o czeladź¹⁰⁹. W r. 1671 dostał ucznia St. Gorzelskiego¹¹⁰. Jeszcze w r. 1676 omawiana jest sprawa sumy, jaką ma dać za „majstersztyki”¹¹¹. Z lat następnych do r. 1679 zanotowane są obecności na zebraniach.

Nieochotny Andrzej¹¹². W r. 1644 określony jako „mistrz”¹¹³. W r. 1646 został przez burmistrzaznaczony na urząd starszego cechu, a w r. 1648 pełnił urząd starszego, następnie stołowego¹¹⁴.

Nierychtowicz Paweł¹¹⁵. W rejestrze pierwsza wiadomość pochodzi z r. 1619. Nazwisko jego występuje dwukrotnie w protokołach z tego roku: ręczy za St. Niepożytką oraz z okazji wstąpienia do cechu W. Pokorowicza wspomniano, że ten ostatni uczył się „u pana Jarosza”¹¹⁶. (Malinowski identyfikuje go właśnie z Nierychtowiczem). W takim razie posiadał on tytuł mistrza. W r. 1646 pełnił funkcję stołowego¹¹⁷.

Okonkowicz Stanisław¹¹⁸. W r. 1668 przyjęto go w poczet mistrzów¹¹⁹. W latach 1669 do 1678 kwituje wpłacane składki suchodzielne. W r. 1672 „obliguje się dosyć bractwu uczynić pod przypadkiem tego, co dał”¹²⁰. W r. 1675 określony jako „magister mieszczanin poznański” wnosi skargę na St. Chyżego, „przy panach mistrzach różnymi słowami zadając mu, że tej czeluści nie umiesz zasklepić i roboty nie umiesz”¹²¹. W tym samym roku, 12 V, daje pieniądze „na pergament ad rationem Konfirmacji Króla IMci.”¹²². Na sesji 15 IX 1675 oskarżono Okonkowicza o to, że pozwalał „robć kielnią” pomocnikom Andrzejowi pracującemu z Borowiczem u panien Teresek¹²³. Jako mistrz prowadził więc Okonkowicz prace budowlane przy klasztorze karmelitanek, a Borowicz był jego czeladnikiem. 20 X razem z Danielem Langierowiczem wybrany został na inspekcję prac budowlanych przy ratuszu. a 11 XII obecny był na sesji mistrzów w sprawie nowego wilkura¹²⁴. Z lat 1676, 77, 78 zanotowane są obecności na zebraniach i opłaty suchodzielne.

Ospały Michał. — Nazwisko jego wymienione jest w protokole z sesji cechu w d. 30 VI 1647 r.¹²⁵. W r. 1659 przyjęty został do „społeczności brackiej skrzynki mistrzowskiej“, co pozwala wnosić, że został mistrzem¹²⁶.

Papidura Piotr. Do rejestru towarzyskiego wpisany został 15 X 1628 r.¹²⁷. W latach 1629, 1643, 1657, 1658 był stołowym, w latach 1635, 1637, 1638 i 1640 starszym związku czeladniczego¹²⁸. Mistrzem został w r. 1652, zobowiązując się u „pana Wojciecha robić za sztukę“¹²⁹. W r. 1659 przyjmuje na naukę chłopca, Jędrzeja Cynbalistę¹³⁰. Umarł w r. 1662¹³¹.

Petkowicz Stanisław¹³². W r. 1653 jeszcze jako czeladnik zostaje wpisany do rejestru towarzyskiego poznańskiego¹³³. Do „społeczności mistrzów“ przyjęty został w r. 1660¹³⁴. Sprawa kolacji mistrzowskiej poruszana jest na sesjach bractwa z lat 1661 (określony jako „młodszy brat“), 1663 i 1664¹³⁵. Na sesji cechu w r. 1667 oskarżono go o szkalowanie braci mularskiej „w Goślinie u IMci P. Generałowej“¹³⁶. W r. 1668 prowadził wizję robót Damecza w klasztorze Klarysek. W latach 1669 i 1670 zanotowane są obecności na zebraniach i płacenie suchodziennego¹³⁷.

Pokorowicz Wojciech¹³⁸ (Pokora). W r. 1618 wymieniony jest W. Pokora „w porządku towarzyszy“¹³⁹. W tym też roku skazany został za nieznane bliżej przewinienia na „dwa kamienie wosku i na jedną beczkę piwa i leytuszek i prześcieradelko winien będzie kupić i powinien odprosić starszych i młodszych towarzysów, także panów mistrzów“¹⁴⁰. W roku następnym wpisany został Pokora do rejestru towarzyskiego jako uczeń Nierychtowicza¹⁴¹. Już w roku 1622 był stołowym, funkcję tę pełnił następnie w latach 1648, 1649, 1667, 1672 i 1675¹⁴². W r. 1624 płaci 5 grzywien „za eksces małżonki swojej“; w sprawie tej odbyła się specjalna sesja 16 czerwca¹⁴³. W r. 1652 jako starszy cechu obecny był przy zapisywaniu do rejestru Piotra Kwapidury i został wyznaczony jako jego mistrz¹⁴⁴. W r. 1655 zapisano do rejestru Daniela Łakomego, czeladnika Pokorowicza, a w r. 1660 wpisuje się do rejestru Jan Formowicz „towarzysz uczciwego starszego Pokorowicza“¹⁴⁵. 30 VII 1663 r. obecny był na kolacji mistrzowskiej Jana Końskiego i jako starszy cechu przyjmuje doń G. Lendza¹⁴⁶. W r. 1669 Jan Koński rysuje majstersztyk w obecności Krzysztofa Dura i Pokorowicza, w roku następnym razem z Końskim Pokorowicz asystował przy rysowaniu majstersztyku przez Jerzego Katenacego¹⁴⁷. Z lat 1670—75 kwitowany jest odbiór kołowego i suchodziennego. W r. 1675 mamy podpis własnoręczny Pokorowicza na zakazie „względem Chrystofka“¹⁴⁸. W tym też roku jako „sławny magister i mieszczanin poznański“ prosi razem z Końskim o przyjęcie do cechu L. Holendra, a 11 XII obecny był na sesji w sprawie nowych wilkurów¹⁴⁹. W protokołach z lat 1676, 77 i 78 występuje nazwisko Pokorowicza w związku z płaconymi przezeń składkami.

Poncino Tomasz¹⁵⁰. Zanotowany w rejestrze wykaz towarzysów krakowskich, zaciągniętych przez Poncina do prac przy budowie kościoła Jezuitów w Poznaniu. pochodzący z r. 1651, pozwala na ten rok ustalić datę rozpoczęcia przez Poncina budowy. Informacja ta potwierdza przypuszczenie Malinowskiego, że Poncino przed przybyciem do Poznania przebywał w Krakowie¹⁵¹ „... roku 1651. Rejestr towarzysów krakowskich, którzy zaciągnął pan Tomasz Poncino na fabrykę, to jest kościoła budować Ojcom Jezuitom: Naprzód pan Sebastian Mazurek, Jakub Dobromysł, Marcin Niesporek, Tomasz Rozumek, Paweł Hęśliwy, Szyman Dawski, Wojciech Borowski, Jędrzej Domański, Piotr Czarny, Wojciech Nierychłoprzyszedł, Błażej Falkowicz, Wojciech Janowski“¹⁵².

Wesoły Jan¹⁵³. W r. 1640 został wpisany do rejestru towarzyskiego¹⁵⁴. W r. 1643 był pisarzem cechowym, a urząd starszego sprawował jeszcze w r. 1657 razem z Wojciechem Pokorowiczem¹⁵⁵. W r. 1661 Krzysztof Bondura płaci karę za zniewa-

zenie „starszego bractwa mularskiego J. Wesołego“¹⁵⁶. W r. 1668 u Wesołego ma pracować Okonkowicz, dopóki nie zapłaci wstępnego do zgromadzenia mistrzów¹⁵⁷. W r. 1670 Wesoły prosi o przyjęcie do cechu Hozierowicza¹⁵⁸. W r. 1671 zanotowane są nieobecności mistrza na zebraniach, a także poręka za Lendza i Hozierowicza. W latach 1672—75, płaci suchodzienne, wreszcie w r. 1676 zapisana jest absencja na zebraniu.

Zawada Kasper. W r. 1641 jako mistrz murarski został zaproszony przez Nie-rychtowicza i Żórawia do przeprowadzenia wizji kamienicy Gosławskich¹⁵⁹. W r. 1646 Zawada, „młodszy towarzysz“, figuruje w „porządku towarzyszy“¹⁶⁰.

Żóraw Jan (Pupka)¹⁶¹. W r. 1618 wymieniony jako starszy związku czeladni-czego¹⁶². W r. 1644 wspomina się o niepłaceniu przez niego składek. Oprócz urzędu starszego cechu pełnił wielokrotnie funkcję stołowego, mianowicie w latach 1646, 1657, 1658, 1659 i 1663. W r. 1648 pisarz zanotował wiadomość o scysji z drugim starszym (Nierychtowiczem) i nałożonej na Żórawia karze zapłacenia funta wosku za „nieposłuszeństwo bractwu i odprawowanie sobie roboty“¹⁶³. W r. 1652 z okazji przyjęcia do cechu Piotra Papidury, wymieniony jest Żóraw jako starszy obok Poko-rowicza i Wesołego¹⁶⁴. W r. 1663 obecny był przy wstępowaniu do G. Lendza¹⁶⁵. Umarł w r. 1666; w protokołach z tego roku zanotowany jest wydatek 4 zł na „po-grzeb Jana Pupki“¹⁶⁶.

¹ (Pisownia nazwisk, imion i miejscowości podana jest w brzemieniu występującym w reko-pisie). R. fol. 105, ² R. fol. 91 i 92, ³ R. fol. 10 v, ⁴ R. fol. 40 v i 66 v, ⁵ R. fol. 62, ⁶ R. fol. 40 v, 61 v i 63, ⁷ R. fol. 73, ⁸ R. fol. 74, ⁹ R. fol. 40 i 78, ¹⁰ R. fol. 7, ¹¹ Lebiński T. Krzysztof Bonadura, archi-tekt wielkopolski XVII w. Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. 1938. nr 3, s. 172, ¹² Wilfiński St. Nowe materiały źródłowe do dziejów kościoła w Sierakowie nad Wartą. Maszynopis przygotowany do druku. oraz przyp. 2, ¹³ j. w., ¹⁴ M. s. 78 i 84, przyp. 6; oraz: Strzykała B. Architektura kościoła w Grodzisku. Praca magisterska w maszyno-pisie. Zakład Historii Sztuki U. P., ¹⁵ M. s. 84, przyp. 6, ¹⁶ R. fol. 20, ¹⁷ M. s. 79, ¹⁸ R. fol. 103, ¹⁹ R. fol. 35 v, ²⁰ M. s. 80, ²¹ R. fol. 49, ²² R. fol. 77, ²³ R. fol. 81 v i 82, ²⁴ R. fol. 39 v, ²⁵ R. fol. 39, ²⁶ R. fol. 93 v, ²⁷ R. fol. 95 v, ²⁸ M. s. 89, ²⁹ M. s. 161—169, ³⁰ R. fol. 60 v, ³¹ R. fol. 61 v i 62, ³² M. s. 164, ³³ R. fol. 43, ³⁴ R. fol. 47, ³⁵ R. fol. 47, ³⁶ M. s. 186—202, ³⁷ R. fol. 75 v, ³⁸ R. fol. 90 v, ³⁹ R. fol. 96 v, ⁴⁰ R. fol. 96 v, ⁴¹ R. fol. 59, ⁴² M. s. 190, ⁴³ R. fol. 71 v, ⁴⁴ R. fol. 71 v, ⁴⁵ R. fol. 7, ⁴⁶ M. s. 204—207, ⁴⁷ R. fol. 41 v i 61, ⁴⁸ R. fol. 61 v, ⁴⁹ R. fol. 62 i 64, ⁵⁰ R. fol. 71 v, ⁵¹ R. fol. 74, ⁵² R. fol. 7, ⁵³ M. s. 36—38, ⁵⁴ M. s. 36 oraz R. fol. 19, 22 v, ⁵⁵ R. fol. 48, ⁵⁶ R. fol. 35 v, ⁵⁷ M. s. 18, ⁵⁸ R. fol. 3, 13, 107 i 16, ⁵⁹ R. fol. 23, ⁶⁰ R. fol. 24, ⁶¹ R. fol. 7 v i 28, ⁶² M. s. 139—160, ⁶³ R. fol. 83, ⁶⁴ R. fol. 38 v i 39, ⁶⁵ R. fol. 90 i 90 v, ⁶⁶ R. fol. 96 v, ⁶⁷ R. fol. 92 v, ⁶⁸ R. fol. 100, ⁶⁹ R. fol. 41 v, ⁷⁰ R. fol. 46 v, ⁷¹ M. s. 95—138, ⁷² R. fol. 96 v, 61, 47, ⁷³ R. fol. 64 v, ⁷⁴ v i 62, ⁷⁵ R. fol. 38 i M. s. 95 i 96, ⁷⁶ R. fol. 81 v, ⁷⁷ M. s. 97, ⁷⁸ R. fol. 75, 85 v, 87, ⁷⁹ R. fol. 39, ⁸⁰ v. przyp., ⁸¹ R. fol. 38, ⁸² R. fol. 67 v, ⁸³ M. s. 176—186, ⁸⁴ R. fol. 89 v i 91, ⁸⁵ R. fol. 94, ⁸⁶ R. fol. 94 i 94 v, ⁸⁷ R. fol. 99 v, ⁸⁸ R. fol. 62, ⁸⁹ R. fol. 64, ⁹⁰ R. fol. 64 v, ⁹¹ R. fol. 62, ⁹² R. fol. 46, ⁹³ R. fol. 47, ⁹⁴ M. s. 176—186, ⁹⁵ R. fol. 76 v, ⁹⁶ R. fol. 76 v, ⁹⁷ R. fol. 39 v, ⁹⁸ R. fol. 51, ⁹⁹ R. fol. 51 v, ¹⁰⁰ R. fol. 59 i 62 v, ¹⁰¹ R. fol. 64 v, ¹⁰² R. fol. 69 i 71, ¹⁰³ R. fol. 71 v, ¹⁰⁴ R. fol. 43, ¹⁰⁵ M. s. 169—176, ¹⁰⁶ M. s. 170 oraz R. fol. 82, ¹⁰⁷ R. fol. 82 v, ¹⁰⁸ R. fol. 84 v i 88, ¹⁰⁹ R. fol. 91 v i 93 v, ¹¹⁰ R. fol. 108, ¹¹¹ R. fol. 72 v, ¹¹² M. s. 14 i 242, ¹¹³ R. fol. 27 v, ¹¹⁴ R. fol. 47 v, 33 i 48, ¹¹⁵ M. s. 9, ¹¹⁶ R. fol. 104 v i 112, ¹¹⁷ R. fol. 47 v, ¹¹⁸ M. s. 90—91, ¹¹⁹ R. fol. 91 v i 92, ¹²⁰ R. fol. 51 v, ¹²¹ R. fol. 58, ¹²² R. fol. 60 v, ¹²³ R. fol. 62 v, ¹²⁴ R. fol. 64 i 64 v, ¹²⁵ R. fol. 104, ¹²⁶ R. fol. 81, ¹²⁷ R. fol. 19 identyczny z Kwapidurą lub Kwapydurą, ¹²⁸ R. fol. 20, 48 v, 78 v, 22 v, 23, 24 i 79, ¹²⁹ R. fol. 80, ¹³⁰ R. fol. 49, ¹³¹ R. fol. 19, ¹³² M. s. 92—95, ¹³³ R. fol. 33 v, ¹³⁴ R. fol. 81, ¹³⁵ R. fol. 77 v i 81 v, ¹³⁶ R. fol. 88, ¹³⁷ R. fol. 98 v, ¹³⁸ M. s. 13—36, ¹³⁹ R. fol. 4, ¹⁴⁰ R. fol. 113 v, ¹⁴¹ R. fol. 104 v, ¹⁴² R. fol. 16, 48 i 61 v, ¹⁴³ R. fol. 111, ¹⁴⁴ R. fol. 80, ¹⁴⁵ R. fol. 37 v i 36 v, ¹⁴⁶ R. fol. 81 v, ¹⁴⁷ R. fol. 39, ¹⁴⁸ R. fol. 61 v, ¹⁴⁹ R. fol. 42 v i 64 v, ¹⁵⁰ M. s. 38—72, oraz: Malinowski K., Tomasz Poncino, architekt XVII wieku. Kronika Miasta Poznania. Poznań 1938. R. XVI, Nr 2, s. 143—173; Miks N., Architektura pałacu biskupiego w Kielcach. Biuletyn Historii Sztuki Warszawa 1952. R. XIV, Nr 4, s. 152—174, ¹⁵¹ M. s. 45, ¹⁵² R. fol. 36, ¹⁵³ M. s. 45, ¹⁵⁴ R. fol. 26, ¹⁵⁵ R. fol. 48, ¹⁵⁶ R. fol. 77 v, ¹⁵⁷ R. fol. 92, ¹⁵⁸ R. fol. 41, ¹⁵⁹ M. s. 18, ¹⁶⁰ R. fol. 47 v, ¹⁶¹ M. s. 5 i n., ¹⁶² R. fol. 4, ¹⁶³ R. fol. 35, ¹⁶⁴ R. fol. 80 v, ¹⁶⁵ R. fol. 82, ¹⁶⁶ R. fol. 85 v.

Uczniowie i czeladnicy cechu muratorów w Poznaniu w latach 1618—1679.

Abfliege Jorga. Czeladnik murarski. Nazwisko wymienione w spisie towarzyszy i czeladzi obecnych na sesji bractwa w d. 4 III 1679¹.

Altman Michał². Czeladnik murarski, działający na terenie Poznania w latach 1660 do 1679, wymieniony w spisach czeladzi³.

Andris Aleksander. do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1620⁴.

Baczmaga⁵. Czeladnik murarski. Wymieniony w spisie obecnych na sesji w d. 11 III 1618 r.⁶.

Baier Michał. Wymieniony w rejestrze w r. 1643⁷.

Balcer Fridrich. Wymienione nazwisko w r. 1623⁸.

Baranek Jędrzej. Czeladnik murarski, do rejestru towarzyskiego zapisany w 1619⁹. W spisie towarzyszy wymieniony przed tym w r. 1618¹⁰. W r. 1622 stołowy czeladzi¹¹.

Bartłomiej z Góry. Wpisany do rejestru towarzyskiego w r. 1633¹².

Bąk Endrich. Wpisany do rejestru w r. 1643¹³.

Beber Michał. Wpisany do rejestru w r. 1643¹⁴.

Bednarz Marcin. W r. 1627 wymieniony w „porządku towarzyszy” czeladnik murarski¹⁵.

Bern Kacper z Bącla. Czeladnik, nazwisko wymienione w „porządku towarzyszy” w r. 1644¹⁶.

Biały Elias. W r. 1631 wpisany do cechu¹⁷.

Bidein Hamusz. Wpisany do rejestru w r. 1623¹⁸.

Biergier Balcer. W r. 1622 wpisany do rejestru jako towarzysz wędrowny¹⁹.

Bohonowicz Jan. W r. 1653 wpisany od rejestru towarzyskiego. Określony jako „Litwin”²⁰.

Borkowski Wojciech. Czeladnik z Krakowa, zatrudniony w r. 1651 przez Poncina przy budowie kościoła Jezuitów w Poznaniu²¹.

Borowicz Andrzej. Czeladnik murarski. W r. 1675 pracując jako czeladnik Okonkowicza przy budowie u Karmelitanek oskarżony został o „podkradanie dachówki”²²; 15 IX tegoż r. świadczy przeciwko D. Langierowiczowi, oskarżonemu o zatrudnianie chłopów partaczy²³. W r. 1675 był też starszym związku czeladniczego²⁴. W r. 1677 podpisany jest jako „pisarz” na protokole z zebrania w sprawie Benignowicza²⁵. W r. 1678 był znów starszym czeladzi, ręczy przed braćmi za Hyżego, Malchrowicza i Wachowicza²⁶.

Borowicz Jerzy. W r. 1647 wybrany starszym związku czeladniczego²⁷.

Brodzikowicz Stanisław²⁸. Czeladnik murarski. W r. 1671 Brodzikowicz wspólnie z W. Benignowiczem zostali oskarżeni przez starostę Rogozińskiego o niestaranną robotę²⁹.

Buczny Adam. W r. 1618 przyjęty za towarzysza³⁰. Nazwisko powtarza się w r. 1620 i 1621³¹.

Bul Jakub z Głogowa. W r. 1631 wpisany do rejestru towarzyskiego po... „spuszczeniu...”³².

Bum Balcer. Towarzysz wędrowny, w r. 1622 wpisany do rejestru.³³

Byleruchał Franciszek. Czeladnik, do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1640³⁴. Nazwisko powtarza się w protokołach z l. 1644 i 1648.³⁵

Cel Krzysztof z Głogowa. W r. 1631 wpisany do cechu.³⁶

Celgier Krzysztof. W r. 1647 wymienione nazwisko.³⁷

Chudy Jan (Hudy Hanusz). Czeladnik murarski. Wymieniony w „porządku towarzyszy” w r. 1618³⁸. W latach od 1622 do 1629 i 1637, 1638, 1640, 1643 i 1648 był starszym czeladzi a w latach 1618, 1635 i 1646 stołowym.³⁹

Chyży Stanisław. Chyży jako towarzysz wędrowny znany jest już w r. 1679, kiedy to daje na potrzeby cechu funt wosku⁴⁰. W r. 1671 oskarżony o targowanie roboty bez mistrza⁴¹. W r. 1637 obciążony karą za „kontempt bracki“...⁴² W r. 1675 oskarżony przez Okonkowicza o nieumiejętność zasklepiania i nieznamość roboty murarskiej⁴³. W tym też roku 5 i 8 II bractwo ustala opłatę za jego wędrowkę⁴⁴. Oskarżony też był o przetrzymywanie cechowych pieniędzy pogrzebowych⁴⁵. 7 VI 1677 r. płaci karę za targowanie roboty, a w dzień św. Krzyża obecny był na sesji w sprawie Benignowicza⁴⁶. 4. II. 1678 płaci 8 zł winy⁴⁷.

Cimmerman Zachariasz. Wpisany w r. 1643 do cechu.⁴⁸

Cinkier Andrzej. Towarzysz wędrowny, wpisany do rejestru w r. 1622.⁴⁹

Contrał Adam. W r. 1644 nazwisko wymienione w spisie towarzyszków.⁵⁰

Cudny Hanusz. W r. 1620 wpisany do cechu.⁵¹

Czarny Piotr. Towarzysz krakowski, w r. 1651 zatrudniony przez Poncina przy budowie kościoła Jezuitów w Poznaniu.⁵²

Czech Adam z Głogowa. Towarzysz z Głogowa, do rejestru towarzyskiego zapisany w r. 1660.⁵³

Czesner Jurga. Towarzysz wędrowny, do rejestru wpisany w r. 1622.⁵⁴

Czosnek Marcin. Towarzysz wędrowny, do rejestru zapisany w r. 1622.⁵⁵

Cynbalista Jędrzej. W r. 1659 przyjęty na naukę przez Piotra Papidurę.⁵⁶

Darmopych Błażej⁵⁷. Nazwisko powtarza się w protokołach z lat 1634—1648⁵⁸. Występuje tu jako zwykły towarzysz, w r. 1646 został wyznaczony do „brackich posług“.⁵⁹

Darmopych Stanisław. Czeladnik. Do cechu wpisany w r. 1620⁶⁰. Po wyzwoleniu w r. 1621 zanotowano, iż był winien kołowe, w r. 1622 był stołowym czeladzi.⁶¹

Dawid. W r. 1622 zapisany do rejestru towarzyskiego.⁶²

Dawski Szymon. Czeladnik krakowski, w r. 1651 zatrudniony przez Poncina przy budowie kościoła Jezuitów w Poznaniu.⁶³

Dei Andrzej. Towarzysz kazimierski. W r. 1652 wymienione nazwisko.⁶⁴

Długozima Dawid. W r. 1643 wymienione nazwisko.⁶⁵

Długazima Paweł. Nazwisko wymienione w r. 1646, kiedy to wybrany został do „brackich posług“.⁶⁶

Długielato Krzysztof. Do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1631⁶⁷. W r. 1633 wymieniony jako „młodszy do posług“.⁶⁸

Długielato Michał. 11 III 1618 wymieniony w „porządku towarzyszków“ jako starszy⁶⁹. W następnym protokole z tegoż roku nazwisko jego jest skreślone.⁷⁰

Długielato Paweł. W r. 1620 wpisany do rejestru po ukończeniu nauki u „pana Bartosza“⁷¹. W r. 1621 zanotowano jego dług 4 gr; w r. 1622 był stołowym.⁷²

Dobromysł Jakub. Czeladnik z Krakowa, w r. 1651 zaciągnięty przez Poncina do fabryki kościoła Jezuitów w Poznaniu.⁷³

Dole Sydura⁷⁴. (Dolendura Mateusz, Dobiesidura, Dolezidura). Do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1641⁷⁵. W r. 1644 płaci winę za urządzenie burd w czasie kolacji.⁷⁶

Domański Jędrzej. Czeladnik krakowski, w r. 1651 powołany przez Poncina na budowę kościoła Jezuitów w Poznaniu.⁷⁷

Domowy Krzysztof. Czeladnik w r. 1635 wymieniony w „porządku towarzyszków“.⁷⁸

Dornowicz Błażej. Nazwisko wymienione w r. 1639.⁷⁹

Dulewski Jakub. W r. 1635 wymienione nazwisko.⁸⁰

Edler Paweł. W r. 1643 wpisany do rejestru. Pochodzi z miasta niemieckiego Hurz.⁸¹

Ellengier Jerzy. Towarzysz wędrowny. W r. 1675 skazany na 2 funty wosku za robotę u partacza.⁸²

Engelman Krzysztof. W r. 1647 wpisany do rejestru towarzyskiego. Pochodzi z Freiburku.⁸³

Faßt Albert, Towarzysz wędrowny do cechu zapisany w r. 1619.⁸⁴

Falkowicz Błażej. Czeladnik z Krakowa, w r. 1651 zatrudniony przez Poncina przy budowie poznańskiego kościoła Jezuitów.⁸⁵

Fass Wojciech. W r. 1618 wymieniony w „porządku towarzysów”.⁸⁶

Fice Jurga. W r. 1623 wpisany do rejestru.⁸⁷

Fink Krzysztof. W r. 1621 wpisany do rejestru towarzyskiego.⁸⁸

Fischer Kasper. Czeladnik, w r. 1618 wymieniony dwukrotnie w „porządku towarzysów”.⁸⁹ W r. 1621 zanotowano, iż był winien kołowe.⁹⁰

Fischer Michał. Towarzysz wędrowny, do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1621, wymieniony następnie w porządku.⁹¹

Flaus Hanusz. W r. 1620 wpisany do rejestru poznańskiego, towarzysz wędrowny.⁹²

Flieger Krzysztof. W r. 1618 wymienione nazwisko.⁹³

Flieger Marcin. W r. 1618 wymieniony w „porządku”.⁹⁴

Flos Kasper. Towarzysz wędrowny z Wąsacza, do cechu wpisany w r. 1621.⁹⁵

Fogiel Jorga. W r. 1678 ręczy za M. Zycza.⁹⁶

Formowicz Jan. W r. 1660 wpisany do rejestru towarzyskiego. Określony jako „towarzysz Pokorowicza”.⁹⁷

Franczke Frantz von Heyn. W r. 1628 wpisany do rejestru.⁹⁸

Fras Hans. Płaci winę za burdy czynione na kolacji. Zanotowana poręką za M. Ospałego — w roku 1652(?).⁹⁹

Fridrich Hans. W r. 1622 wpisany do rejestru towarzyskiego, towarzysz wędrowny.¹⁰⁰

Franciscus Jan z Nanno. W r. 1648 wpisany do cechu.¹⁰¹

Fraybrych Krzysztof Olbryw. W r. 1639 wpisany do cechu.¹⁰²

Frącek. Uczeń murarski. Pracował u Daniela Langierowicza przy robotach murarskich prowadzonych przez tegoż w Środzie. Na sesji 15 IX 1675. D. Langierowicz skazany został na „winę” za niestawienie na czas przed cech oskarżonego o „złodziejstwo” Frącka.¹⁰³

Goniwiecki Grzegorz. Czeladnik, do rejestru, wpisany w r. 1636.¹⁰⁴

Gorzelski Stanisław. Uczeń murarski, w r. 1671 zapisany na trzyletnią naukę u G. Lendza.¹⁰⁵

Gorzewicz Stefan. Czeladnik murarski. Nazwisko zanotowane w r. 1670 w związku z oddaniem 2 funtów wosku.¹⁰⁶ W r. 1675 ręczy za St. Chyżego, a 9 II zostaje zasądzony na 2 wachle za robotę u partacza i skalowanie bractwa.¹⁰⁷ W r. 1677 obecny na sesji w sprawie Benignowicza.¹⁰⁸ W r. 1678 ręczy za Świdzkiego, a w r. 1679 wymieniony jest w spisie obecnych na sesji.¹⁰⁹

Grasmar Jurga. W r. 1647 wpisany do rejestru towarzyskiego.¹¹⁰

Grzywacz Franciszek. Czeladnik do rejestru wpisany w r. 1638, nazwisko wymienione w „porządku” w latach 1640 i 1648.¹¹¹

Grzywacz Piotr. Czeladnik. W rejestrze wymieniony w r. 1618.¹¹² W r. 1619 ręczy za St. Niepożytką. Z r. 1620 zanotowano, że winien jest 19 gr, w r. 1622 płaci gr 15.¹¹³

Grzywczyk Andrzej.¹¹⁴ W r. 1673 odbyło się zebranie cechu w sprawie zapłaty za wędrowkę Grzywczyka, za którą to zgodził się dać złp 30.¹¹⁵ W r. 1677 obecny był na sesji w sprawie Benignowicza, w r. 1678 ręczy za St. Hyżego.¹¹⁶ W r. 1679 obecny jest na sesji.¹¹⁷

Hannyk Jakub. W r. 1620 wpisany do rejestru.¹¹⁸

Harwtyk Krzysztof z Buncla. W r. 1639 wpisany do rejestru poznańskiego.¹¹⁹

Haster Hans z Głogowa. W r. 1639 wpisany do rejestru.¹²⁰

- Heinsz Marcin. Towarzysz wędrowny, wpisany w r. 1620.¹²¹
- Hertyk Abram z Buncla. Wpisany do rejestru w r. 1632.¹²²
- Hetwart Wacław. W r. 1659 był starszym czeladzi.¹²³
- Heyn Jakub. Towarzysz wędrowny, do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1662.¹²⁴
- Hetliwy Paweł. Towarzysz krakowski, w r. 1651 zatrudniony przez Poncina na budowie kościoła Jezuitów w Poznaniu.¹²⁵
- Hibner Lorentz. (Hybner, Hyner). w r. 1618 wymieniany jako „starszy“ w „porządku towarzyszków“.¹²⁶
- Jakub. W r. 1621 towarzysz wędrowny.¹²⁷
- Jakub. Partacz, przyjęty bezprawnie na naukę przez Wojciecha Langierowicza w r. 1675.¹²⁸
- Jander Hans (Jader). W r. 1644 wymieniony w „porządku towarzyszków“.¹²⁹ W r. 1670 lub 1675 daje funt wosku.¹³⁰
- Jander Heincz. W r. 1659 przyjęty jako „chłopiec“ przez K. Bonadurę.¹³¹
- Janowski Wojciech. Czeladnik krakowski w r. 1651 zatrudniony przez Poncina przy budowie kościoła Jezuitów.¹³²
- Janusewicz Wawrzyniec. W r. 1653 wymienione nazwisko. Określony jako lwowianin.¹³³
- Jegla Merty. Do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1639. Pochodzi z Legnicy.¹³⁴
- Jorga Hans. W r. 1679 wymieniony w spisie obecnych na sesji bractwa.¹³⁵
- Jungar Jakub. W r. 1646 wybrany do „posługi kościelnej“.¹³⁶
- Jute Jerge z Buncla. W r. 1642 wpisany do rejestru.¹³⁷
- Kacler Jurga. W r. 1647 wpisany do rejestru.¹³⁸
- Kais Kasper z Reinhal. W r. 1653 wpisany do rejestru.¹³⁹
- Kalkier Paweł. W r. 1624 obecny przy rozrachunkach cechowych.¹⁴⁰
- Kalsmyt Salmon z Rotbark. W r. 1639 wpisany do rejestru towarzyskiego.¹⁴¹
- Kall Kasper z Legnicy. W r. 1628 wpisany do rejestru.¹⁴²
- Kataryk Szymon. W r. 1627 występuje w protokołach jako „stołowy“, w r. 1629 wymienia się go jako „starszego“ związku czeladzi.¹⁴³
- Karasł. W r. 1640 wymienione nazwisko.¹⁴⁴
- Kędzinacz Jurga z Kamienia. W r. 1661 wpisany do rejestru towarzyskiego.¹⁴⁵
- Klaus Franz Stanisław. W r. 1627 wymieniony w „porządku towarzyszków“ jako pisarz.¹⁴⁶
- Klein Hans. W r. 1627 stołowy.¹⁴⁷
- Kloc Jan. Czeladnik w r. 1676 prezentuje „list“.¹⁴⁸
- Kloper Adam. Czeladnik mularski. W r. 1677 został skazany razem z L. Stuskim na kamień wosku za urządzenie bójki u grzebieniarza na Garbarach.¹⁴⁹ W r. 1678 ręczy przed cechem za M. Zycza, a w r. 1679 był na posiedzeniu bractwa.¹⁵⁰
- Klos Stencel. W r. 1618 wymieniony w „porządku towarzyszków“.¹⁵¹
- Kluge Hanus z Buncla. W r. 1639 wpisany do rejestru towarzyskiego.¹⁵²
- Konisch Malcher. W r. 1618 nazwisko wymienione w spisie obecnych na zebraniu cechu.¹⁵³
- Kotman Michał. W r. 1659 razem z W. Hetwartem prosi o przyjęcie M. Ospalego do... „brackiej skrzynki mistrzowskiej...“¹⁵⁴
- Kozdon Jakub. Towarzysz cechowy, obecny na sesji w r. 1677.¹⁵⁵
- Kracmiar Hanus. W r. 1623 wpisany do rejestru.¹⁵⁶
- Kramarz Malcher. W r. 1621(?) wymienione nazwisko, skreślone potem.¹⁵⁷
- Krigier Hanus. Towarzysz wędrowny, do cechu wpisany w r. 1621.¹⁵⁸

- Krótkielato Jurga. W r. 1643 wpisany do rejestru.¹⁵⁹
- Krzysztof z Buncła. W r. 1654 wpisany do rejestru towarzyskiego.¹⁶⁰
- Krzysztof z Grodziska. W r. 1649(?) nazwisko wymienione w rachunkach — dał 6 zł.¹⁶¹
- Krygier Jakub z Głogowa. Nazwisko wymienione w „porządku towarzyszków” w r. 1627.¹⁶²
- Kucier Paweł. W r. 1652 wymienione nazwisko.¹⁶³
- Kufel Jan. Czeladnik, do „bractwa murarskiego” wstąpił w r. 1636.¹⁶⁴ W latach 1638 i 1640 nazwisko jego powtarza się w „porządku towarzyszków”.¹⁶⁵
- Kukla Michał. W r. 1647 wpisany do rejestru towarzyskiego.¹⁶⁶
- Kwaśniewski Bartosz¹⁶⁷ Czeladnik murarski. Do rejestru towarzyskiego wpisany został w r. 1631 po „spuszczeniu”.¹⁶⁸ W r. 1633 pełnił funkcję stołowego czeladzi, a w latach 1635, 1643 i 1648 wybierany był starszym związku czeladniczego.¹⁶⁹ Nazwisko jego powtarza się w „porządku towarzyszków” w latach 1637, 1638 i 1644, a w r. 1646 wymieniony jest w „spisie czeladzi starszej”.¹⁷⁰ Wreszcie w r. 1652 mamy wzmiankę o skardze na niego za „uczynienie szkody wielkiej panu starszemu cechmistrzowi przy kolacji”.¹⁷¹
- Kwaśniewski Marcin. W „porządku towarzyszków” wymieniony już w r. 1618, mimo że do rejestru towarzyskiego zapisał się w r. 1619.¹⁷²
- Kwerner Jakub z Gassy. W r. 1644 wymieniony w „regestrze towarzyskim”.¹⁷³
- Kyhler Piotr z Zolga. Do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1639.¹⁷⁴
- Kym Jan. Do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1640.¹⁷⁵
- Katenacy Andrzej¹⁷⁶ Nazwisko powtarza się w rejestrach towarzyszków cechowych z lat 1678 i 1679.¹⁷⁷
- Katenacy Jan¹⁷⁸ W roku 1675 został zapisany do cechu jako uczeń J. Catenaciego¹⁷⁹. W r. 1677 był już towarzyszem cechowym.¹⁸⁰
- Langierowicz Jan.¹⁸¹ W protokole z zebrania w r. 1675 mówi się o „synu p. Wojciecha Langierowicza”, którego wyzwolił „p. Damecz”, a bractwo zrzeka się przewidzianej wilkurem opłaty przy wyzwoleniu.¹⁸² 15 IX tegoż roku oskarża ojca o zatrudnianie partacza.¹⁸³
- Ledworuch Marcin. Do „bractwa mularskiego” zapisany w r. 1636, w r. 1637 nazwisko wymienione w „porządku towarzyszków”.¹⁸⁴
- Ledworuchaj Wawrzyniec. W r. 1624 wstępuje do cechu jako towarzysz.¹⁸⁵
- Liber Schwede Michał. W r. 1654 wymienione nazwisko.¹⁸⁶
- Linger Marcin. W r. 1621 zanotowano, że jest winien 5 gr.¹⁸⁷
- Linter Marcin. W r. 1621(?) wymienione nazwisko.¹⁸⁸
- Lorkowski Marcin. W r. 1671 ręczy przed bracią za G. Lendza.¹⁸⁹
- Losie Tipel Piotr. W r. 1654 wymienione nazwisko.¹⁹⁰
- Łakomy Daniel. Czeladnik Wojciecha Pokorowicza, do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1655.¹⁹¹
- Ładacz Bartosz. W r. 1648 nazwisko jego wymienione w „porządku towarzyszków”.¹⁹²
- Malchrowicz Adam.¹⁹³ W protokołach z zebrań cechowych nazwisko jego spotykamy już w r. 1678: określany jako „starszy towarzysz”, ręczy za Pawła Wachowicza, a 1 II tegoż roku odbyła się sesja „względem towarzysza starszego Adama Malchrowicza, który jest dekretowany za występki jego przy kolacji”. Skazany został na beczkę piwa dla bractwa; ręczą za niego Andrzej Katenacy i Borowicz. Na tej sesji płaci 4 gr winy za rozlany kubek wina.¹⁹⁴ Wymieniony w spisie towarzyszków w r. 1679.¹⁹⁵
- Mały Kasper. W r. 1637 nazwisko wymienione w „porządku towarzyszków”.¹⁹⁶

Mambel Andrzej.¹⁹⁷ W r. 1675 Andrzej Mambel już jako „towarzysz” został razem z Janem Urbankowiczem wyznaczony przez cech do robót przy ratuszu.¹⁹⁸ W r. 1677 wymieniony jest w spisie towarzyszków obecnych na sesji w sprawie Benignowicza, a w r. 1678 zanotowano zapłaconą przez niego karę.¹⁹⁹ W r. 1679 był obecny na zebraniu.²⁰⁰

Manelle Krzysztof z Heyn. Do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1628.²⁰¹

Matzogonski Malcher. Nazwisko wymienione w „porządku towarzyszków” w r. 1627.²⁰²

Mazurek Sebastian.²⁰³ Czeladnik krakowski, w r. 1651 zaangażowany przez Poncina do robót przy budowie kościoła Jezuitów w Poznaniu.²⁰⁴

Menten Henryk. Nazwisko wymienione w rejestrze pod rokiem 1672: „natus ex civitate Syntron świętego Trydona, to miasto należy biskupowi kolońskiemu, który się powiada, że się uczył w mieście Amsterdam u magistra Frydrych Wili Dedro”.²⁰⁵

Miemecz Kasper. W r. 1648 wymieniony w „porządku towarzyszków”.²⁰⁶

Miękiejaje Jorga. Czeladnik murarski, którego nazwisko powtarza się w protokołach cechowych z lat 1618 do 1623.²⁰⁷ Zanotowane są nieobecności na zebraniach, poręki za towarzyszków, wreszcie płacone przez niego „winy”. W r. 1622 był stolowym.²⁰⁸

Miękiejaje Mateusz. Czeladnik murarski, za towarzysza przyjęty „po spuszczeniu” w r. 1631.²⁰⁹ W latach 1631, 1635, 1637, 1638, 1644, 1645, 1648 nazwisko jego wymieniane jest w „porządku towarzyszków”.²¹⁰

Mięsopustowicz Andrzej. Nazwisko wymienione w r. 1653.²¹¹

Minelli Franciszek. W r. 1670 nastąpiły wyzwoliny na czeladnika.²¹² W tym też roku określony jest jako „ceytownik”.²¹³ W r. 1674 został starszym czeladzi.²¹⁴

Młody Kasper. W r. 1635 wymieniony w porządku towarzyszków.²¹⁵

Moc Jan. W r. 1631 płaci 2 gr wpisowego.²¹⁶

Moczygęba Jakub. Czeladnik murarski, występuje w „porządkach towarzyszków” w r. 1618.²¹⁷

Moczygęba Malcher. Czeladnik murarski, wyzwolony i wpisany do rejestru towarzyskiego w r. 1620. Uczył się u „pana Balcera”.²¹⁸ Już w protokole z r. 1619 r. występuje jego nazwisko, które powtarza się następnie w „porządku towarzyszków” w latach 1621 i 1622.²¹⁹

Naskrętny Stanisław. Do rejestru wpisany w r. 1621, występuje w rejestrze jeszcze dwukrotnie: raz wybrany do „posługi kościelnej”, drugi „posłany w sądy”, lecz bez dat.²²⁰

Nawrocki Jan. W r. 1675 zanotowano jego poręki za Grzywczyka, Chyżego i Gorzewicza.²²¹

Nawrot Bartosz.²²² Czeladnik murarski do rejestru towarzyskiego zapisany w r. 1628.²²³ W r. 1633 i 1649 był starszym czeladzi, a w r. 1637 stolowym.²²⁴ Wymieniany jest w „porządku towarzyszków” z lat 1635, 1638 i 1644.²²⁵

Naykierch Olda Ort. W r. 1620 przyjęty do rejestru towarzyskiego.²²⁶

Negris Anton. W r. 1621 zapisany do rejestru towarzyskiego.²²⁷

Niekie Ans. Do rejestru towarzyskiego zapisany w r. 1647.²²⁸

Niechwalny Paweł. Czeladnik murarski, występuje w protokołach z lat 1618–22.²²⁹ Do rejestru towarzyskiego przyjęty został w r. 1619 po wyzwoleniu.²³⁰

Niedbała Jan. (Niedbałkowicz). Do cechu przyjęty w r. 1654 jako „chłopiec” Jandera.²³¹ W r. 1675 został ukarany za bezprawne przetrzymywanie brackich pieniędzy pogrzebowych.²³²

Niedbała Jorga. W r. 1618 wymieniony w porządku towarzyszków.²³³

Niedbała Wojciech. Do rejestru towarzyskiego zapisany w r. 1628, występuje w protokołach poczynszy od r. 1618 do 1654.²³⁴

Niepewny Michał. W r. 1621 przyjęty po wyzwoleniu do rejestru towarzyskiego.²³⁵

Nieposłuszny Franciszek. W r. 1627 wybrany na rok do służby kościelnej.²³⁶

Niepożytek Stanisław. Czeladnik mularski, występuje w protokołach w latach 1616 do 1635.²³⁷ Dopiero w r. 1632 „dał się wpisać” do towarzyskiego rejestru.²³⁸ Stołowym był już w r. 1622, następnie w r. 1633.²³⁹

Niewarzy Grygier z Bydgoszczy. W r. 1655 wpisany do rejestru towarzyskiego, nie wykazał się „listem”.²⁴⁰

Nierychłoprzyszedeł Wojciech. Towarzysz z Krakowa, w r. 1651 zaciągnięty przez Poncina na budowę kościoła Jezuitów w Poznaniu.²⁴¹

Niesporek Marcin. Czeladnik z Krakowa, zatrudniony w r. 1651 przez Poncina przy budowie kościoła Jezuitów w Poznaniu.²⁴²

Nosek Krzysztof. Czeladnik, w „porządku towarzyszków” występuje w r. 1637, 1644 i 1648.²⁴³

Nowy Krzysztof. Do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1633.²⁴⁴

Nyx Mayher. Do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1652.²⁴⁵

Noymork Seelfander Jahym. Wpisany do rejestru towarzyskiego w r. 1637.²⁴⁶

Ohman Jan. W r. 1661 przyjęty do rejestru towarzyskiego.²⁴⁷

Ohotny Krzysztof. W r. 1659 wpisany do rejestru towarzyskiego.²⁴⁸

Ohotny Walenty. Czeladnik, do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1644 i w r. 1648 w protokołach z zebrań cechowych.²⁴⁹

Olbricht. W r. 1621 ręczy za M. Piskorza.²⁵⁰

Oskomiński Bartosz. Towarzysz z Borku, w r. 1651 zapisany do rejestru towarzyskiego.²⁵¹

Ospaly Szymon. Czeladnik, którego nazwisko pojawia się w „porządku towarzyszków” i w protokołach z lat 1618 do 1644 z okazji płaconych przez niego win i składek czy też poręki za towarzyszy.²⁵² W r. 1622 był stołowym. W protokole w r. 1644 określony jako nieboszczyk.²⁵³

Papuga Jan. Czeladnik wymieniany w „porządku” i protokołach z lat 1618 do 1622.²⁵⁴ W r. 1622 określany jako stołowy „starszych towarzyszy”.²⁵⁵

Papuga Paweł.²⁵⁶ (Czech Paweł). W r. 1650 wpisany do rejestru towarzyskiego jako uczeń Bonadury.²⁵⁷ W r. 1699 skazany został na 5 funtów wosku za nieposłuszeństwo magistrum i miastu.²⁵⁸ Nazwisko spotykamy jeszcze w protokołach z lat 1675 i 1679.²⁵⁹

Papuga Samuel. Wymieniony w rejestrze towarzyszków w r. 1643, zmarł w r. 1645.²⁶⁰

Patinowski Jan. Towarzysz, „rodem z Poznania”, wpisany do rejestru w r. 1650.²⁶¹

Paweł z Gieniowa. W r. 1675 zapisany na ucznia do Jana Końskiego.²⁶²

Perger Strat. W r. 1651 wpisany do rejestru towarzyskiego.²⁶³

Pędziwiatr Jan.²⁶⁴ Towarzysz cechowy, w r. 1635 był stołowym, w r. 1637 starszym czeladzi.²⁶⁵ W latach 1644 i 1648 wymieniony w „porządku”.²⁶⁶

Phaykier Lorenc. W r. 1620 wpisany do rejestru.²⁶⁷

Piskorz Mateusz. Czeladnik, w r. 1618 wymieniony w „porządku” jako stołowy(?)²⁶⁸. Pojawia się w protokołach w latach 1619, 1620, 1621, 1622 i 1624.²⁶⁹

Płuczyflak Błażej. Czeladnik, w r. 1644(?) płaci 3 zł tytułem kary za to, że „narobił swawolę i chłopca wziął cudzego”.²⁷⁰

Pokorowicz Franciszek. W r. 1675 wymieniony jako starszy na zebraniu.²⁷¹

Pokorowicz Jerzy. W r. 1675 obecny na sesji cechu.²⁷²

Potlukała Piotr. W r. 1643 wpisany do rejestru, w r. 1644 wymieniony w „porządku”.²⁷³

- Poturała Tomasz. Czeladnik, w r. 1633 wpisany do rejestru towarzyskiego; w tym też roku wymieniony jako „młodszy do posługi”.²⁷⁴ Nazwisko jego powtarza się w „porządkach” i w „regestrach” z lat 1635, 1637, 1638, 1640, 1644 i 1648.²⁷³
- Preussel Georg. W r. 1628 wyzwolony.²⁷⁶
- Prędkci Bartosz. W r. 1642 wpisany do rejestru towarzyskiego.²⁷⁷
- Przykątny Jan. W r. 1659 zapisany do rejestru towarzyskiego.²⁷⁸
- Pyszny Wojciech. Czeladnik w r. 1657 wpisany do rejestru towarzyskiego.²⁷⁹
- W r. 1677 został ukarany za targowanie roboty i zwady.²⁸⁰
- Rabiega Jan.²⁸¹ Wspominany w protokołach cechowych w latach 1674—1678 i 1679.²⁸²
- Raphel Kasper. Wymieniony w „porządku towarzyszków” w r. 1638 i 1644.²⁸³
- Refert Szymon. Towarzysz cechowy, wymieniany w protokołach z sesji w r. 1677.²⁸⁴
- Renisch Jorge. W r. 1618 płaci karę 2 funtów wosku.²⁸⁵
- Resla Mateusz z Głogowa. W r. 1631 wpisany do rejestru towarzyskiego.²⁸⁶
- Reinich Meisner Jorga (?) Wymieniony w „porządku towarzyszków” w r. 1618.²⁸⁷
- Reychtaler Sykstus. Czeladnik, wymieniany w protokołach z lata 1618—1621.²⁸⁸
- Reyns Malcher. (Reinsz, Reisz). Czeladnik, występuje w latach 1618 do 1622.²⁸⁹
- W r. 1622 był stołowym.²⁹⁰
- Richter Krzysztof.²⁹¹ Czeladnik, wymieniony w protokole w r. 1643.²⁹²
- Ride Hans. W r. 1618 ręczy za J. Renischa.²⁹³
- Roza Jorge z miasta Szitin. Wpisany do rejestru towarzyskiego w r. 1660.²⁹⁴
- Rozmuzek Tomasz. Czeladnik krakowski, zatrudniony w r. 1651 przez Poncina przy budowie kościoła Jezuitów w Poznaniu.²⁹⁵
- Rujac. W r. 1652 płaci 10 gr za zbytnią wesołość w czasie kolacji.²⁹⁶
- Ryba Paweł. Do bractwa mularskiego wstępuje jako młodszy towarzysz w roku 1637.²⁹⁷ Wymieniany w protokołach w latach 1640 i 1645. W r. 1653 był starszym czeladzi.²⁹⁸
- Rzatkowski Wojciech. W r. 1654 ręczy za Jana Niedbałę.²⁹⁹
- Samieszkała Piotr. Czeladnik, w r. 1627 wyznaczony przez bractwo do posługi kościelnej.³⁰⁰
- Samot Frank. Wpisany w regestr towarzyski w r. 1639.³⁰¹
- Sancer Krzysztof. W r. 1644 płaci 75 zł.³⁰²
- Schumann Hans von Baur. Zapisany do rejestru towarzyskiego w r. 1628.³⁰³
- Sforny Jan. W „porządku towarzyszków” w r. 1629 wymieniony jako stołowy.³⁰⁴
- Signer Malcher. W r. 1623 wymienione nazwisko.³⁰⁵
- Simon Stanisław. W r. 1628 wymieniony jako stołowy.³⁰⁶
- Siolcz Jakub. Towarzysz z Borku, do rejestru poznańskiego zapisany w roku 1651.³⁰⁷
- Skory Bartel. W r. 1633 przyjęty do rejestru towarzyskiego.³⁰⁸
- Skowron Jakub. W r. 1624 obecny przy rozrachunkach.³⁰⁹
- Skowronek Krzysztof z Kublina (?). Do rejestru towarzyskiego poznańskiego przyjęty w r. 1637.³¹⁰
- Skowronek Mateusz. Czeladnik, wymieniany w latach 1619 do 1638.³¹¹ W roku 1626 był starszym czeladzi.³¹²
- Słotarzewski Walerian. W r. 1650 wpisany do rejestru towarzyskiego.³¹³
- Smag Adam. Czeladnik, w r. 1675 pracował u Okonkowicza na budowie przy klasztorze Klarysek.³¹⁴ W r. 1677 obecny był na sesji cechu.³¹⁵
- Smurawa Bartłomiej. Czeladnik, do rejestru zapisany w r. 1643, wymieniany w protokołach w r. 1644 i 1651.³¹⁶

- Smurawa Jan. Towarzysz cechowy w r. 1645 płaci 3 zł winy³¹⁷.
- Smurawa Paweł. Czeladnik, wymieniany w „porządku towarzyszków” w latach 1618 do 1622³¹⁸. W r. 1622 był stołowym³¹⁹.
- Sokół Wojciech. W r. 1645 płaci „złoty po winczeniu, które dają nowi towarzysze”³²⁰.
- Sowa Kasper w r. 1643 wpisany w rejestr³²¹.
- Sowka Jakub. W r. 1620 wpisany do rejestru towarzyszków, w r. 1622 był stołowym³²².
- Srich Samuel. W r. 1643 wpisany do rejestru³²³.
- Starszypijanica Jakub. W r. 1643 wpisany do rejestru³²⁴.
- Stary Balcer. Towarzysz wędrowny, do rejestru poznańskiego zapisany w r. 1620.³²⁵
- Strini Stanisław. W r. 1646 wymieniony w „porządku czeladzi starszej” jako stołowy.³²⁶
- Stroyny Stanisław. W r. 1637 wpisany do rejestru towarzyskiego.³²⁷ Wymieniany w „porządku towarzyszków” w latach 1638, 1640 i 1648³²⁸. W r. 1653 był starszym towarzyszem³²⁹.
- Styacher Krzysztof. W r. 1640 zapisany do rejestru towarzyszków³³⁰.
- Swawolny Andrzej. Czeladnik, wymieniany w protokołach w r. 1618³³¹. Zano-towane są poręki za towarzyszy, zobowiązania i winy, w r. 1618 nieznany bliżej proces z „panią Magrową”, a w r. 1622 skazany jest na kupno 4 lichtarzy za „sromotny występ”³³².
- Szczygieł Stanisław³³³. Czeladnik, którego w r. 1667 bractwo nakazuje uwię-zić za „targowanie roboty i nie robienie u mistrzów”³³⁴.
- Szule Hanusz. W r. 1644 wymieniony w rejestrze towarzyszków³³⁵.
- Śmiotankowicz Tomasz. Czeladnik, wymieniony w spisie obecnych na sesji w r. 1679³³⁶.
- Śpiewak Mateusz. Czeladnik, wymieniany w protokołach z lat 1618 i 1638³³⁷. W r. 1627 i 1628 był starszym czeladzi³³⁸.
- Świderski Jan³³⁹. Czeladnik. W rejestrze nazwisko wymieniane w protokołach zebrań w latach 1675 do 1679³⁴⁰. W r. 1679 był starszym czeladzi³⁴¹.
- Tępy Paweł. W r. 1678 ręczy za St. Hyżego³⁴².
- Thome Krzysztof z Wąsacza. Towarzysz wędrowny, do rejestru przyjęty w r. 1621³⁴³.
- Tliptal Marcin z Liptal. W r. 1619 przyjęty jako towarzysz, gdy już w r. 1618 wymieniony w „porządku towarzyszków”³⁴⁴.
- Tłustyświat Marcin. Czeladnik, do bractwa przyjęty w r. 1636³⁴⁵. Wymie-niany w „porządku towarzyszków” w latach 1637, 1638, 1640, 1644 i 1648³⁴⁶.
- Tragier Tomasz z Einstat (Węgry). W r. 1661 zapisany do rejestru towarzy-skiego³⁴⁷.
- Trzeciak Jan.³⁴⁸ „Ceytownik”. W r. 1675 zobowiązuje się dać pieniądze na kolacje³⁴⁹.
- Tucer Michał z Typetswalde. Do rejestru towarzyskiego przyjęty w r. 1640³⁵⁰.
- Urbankowicz Jan. Czeladnik, w r. 1675 wyznaczony przez bractwo do prac przy ratuszu, w r. 1677 obecny na posiedzeniu cechu³⁵¹.
- Uporny Jan. W r. 1618 wymieniony w „porządku towarzyszków”, a w r. 1624 obecny przy rozrachunkach³⁵².
- Uxen Hazen Urban Smyt. W r. 1637 zapisany do rejestru towarzyskiego³⁵³.
- Vollmer Marcin. W r. 1637 był stołowym czeladzi³⁵⁴.
- Wachowicz Paweł. Czeladnik, wyzwolony w r. 1678 przez Jana Końskiego³⁵⁵.

Wałkowski Stanisław ze Lwowa. Towarzysz wędrowny ze Lwowa do rejestru poznańskiego wpisany w r. 1650 ³⁵⁶.

Walter Jurga. Nazwisko zanotowane w rozliczeniach kasowych z r. 1620 i 1621 ³⁵⁷.

Warczygęba Stanisław. Czeladnik do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1641 ³⁵⁸. Wymieniany w latach 1644, 1648 ³⁵⁹. W r. 1668 oskarżony o targowanie roboty bez mistrza, określony jako „towarzysz swawolny“, nie stawia się na sesję cechu ³⁶⁰.

Wayner Krzysztof. Czeladnik, wymieniany w r. 1638 i 1640 ³⁶¹.

Wilchalm Kielian. W r. 1622 obrany do służby kościelnej ³⁶².

Winter Bartłomiej. Towarzysz wędrowny, w r. 1622 przyjęty do rejestru towarzyskiego ³⁶³.

Wióczęga Adam. Czeladnik, za towarzysza przyjęty w r. 1618 ³⁶⁴. W r. 1644 wymieniany w „porządku towarzysów“ ³⁶⁵.

Workowicz Paweł. Czeladnik, w r. 1679 obecny na sesji ³⁶⁶.

Wormerth Piotr. W r. 1621 (?) wymienione nazwisko ³⁶⁷.

Wszędybył Bartosz. W r. 1621 przyjęty do rejestru towarzyskiego ³⁶⁸.

Wypij Bartosz. Czeladnik, do rejestru towarzyskiego wpisany w r. 1638 ³⁶⁹. Wymieniany w r. 1644, 1646, 1648 ³⁷⁰. W r. 1646 wybrany do posługi kościelnej ³⁷¹.

Wysokirozum Michał. W r. 1660 przyjęty do rejestru towarzyskiego ³⁷².

Zagana Foltyn Lybyk. W r. 1631 wpisany do rejestru ³⁷³.

Zagna Jäder Anus. W r. 1634 wpisany do rejestru towarzyskiego ³⁷⁴.

Zajac Jurga. W r. 1647 przyjęty do rejestru towarzyskiego ³⁷⁵.

Zajac Marcin. W r. 1668 (?) obecny, jako czeladnik na sesji ³⁷⁶.

Zander Marcin. W r. 1621 (?) wymienione nazwisko ³⁷⁷.

Zapinacz Marcin (?), nazwisko wymienione w protokole z sesji w r. 1676 ³⁷⁸.

Zaporny Hanus. W r. 1618 „przyjęto za towarzysza“ ³⁷⁹.

Zawada Stanisław. Czeladnik, w r. 1637 zapisany do rejestru towarzyskiego ³⁸⁰. Nazwisko wymienione w „porządku“ z lat 1638, 1640, 1644 i 1648 ³⁸¹. W r. 1648 był starszym czeladzi ³⁸².

Zayfert Hancz z Lipska. W r. 1640 wpisany do rejestru towarzyskiego ³⁸³.

Pisownia nazwisk, imion i miejscowości podana jest w brzmieniu rękopisu.

¹ R. fol. 7 v, ² M. s. 91, ³ R. fol. 7, ⁴ R. fol. 105, ⁵ M. s. 10, ⁶ R. fol. 3, 29 i 23 v, ⁷ R. fol. 104, ⁸ R. fol. 17 v, ⁹ R. fol. 109, ¹⁰ R. fol. 4, ¹¹ R. fol. 16, ¹² R. fol. 21 v, ¹³ R. fol. 104, ¹⁴ R. fol. 101, ¹⁵ R. fol. 19, ¹⁶ R. fol. 103 v, ¹⁷ R. fol. 20 v, ¹⁸ R. fol. 17 v, ¹⁹ R. fol. 106, ²⁰ R. fol. 35 v, ²¹ R. fol. 36, ²² R. fol. 60 i 62 v, ²³ R. fol. 62, ²⁴ R. fol. 63 v, ²⁵ R. fol. 74 v, ²⁶ R. fol. 47, 40 v i 40, ²⁷ R. fol. 56 v, ²⁸ M. s. 202, ²⁹ R. fol. 101 v, ³⁰ R. fol. 3 i 4, ³¹ R. fol. 11 v i 107, ³² R. fol. 21, ³³ R. fol. 106, ³⁴ R. fol. 26, ³⁵ R. fol. 103 v i 78 v, ³⁶ R. fol. 20 v, ³⁷ R. fol. 104, ³⁸ R. fol. 9, ³⁹ R. fol. 13, 16 v, 18, 19, 22, 20, 23 v, 24, 78 v, 79, 22 v, 47 v, ⁴⁰ M. s. 203, ⁴¹ R. fol. 100 v, ⁴² R. fol. 53 v, ⁴³ R. fol. 58, ⁴⁴ R. fol. 58 v, ⁴⁵ R. fol. 57 v, ⁴⁶ R. fol. 49 v i 74 v, ⁴⁷ R. fol. 40 v, ⁴⁸ R. fol. 104, ⁴⁹ R. fol. 106, ⁵⁰ R. fol. 103, ⁵¹ R. fol. 105, ⁵² R. fol. 36, ⁵³ R. fol. 38, ⁵⁴ R. fol. 106 i 13, ⁵⁵ R. fol. 106, ⁵⁶ R. fol. 49, ⁵⁷ M. s. 18, ⁵⁸ R. fol. 22, 23 v, 24 v, 78 v, 103 v, ⁵⁹ R. fol. 47 v, ⁶⁰ R. fol. 100 v, ⁶¹ R. fol. 107, 16, ⁶² R. fol. 109, ⁶³ R. fol. 35, ⁶⁴ R. fol. 36, ⁶⁵ R. fol. 104, ⁶⁶ R. fol. 47 v, ⁶⁷ R. fol. 21, ⁶⁸ R. fol. 22, ⁶⁹ R. fol. 3, ⁷⁰ R. fol. 4, ⁷¹ R. fol. 105, ⁷² R. fol. 107, 108 i 16, ⁷³ R. fol. 36, ⁷⁴ M. s. 18, ⁷⁵ R. fol. 25 v, ⁷⁶ R. fol. 35, ⁷⁷ R. fol. 36, ⁷⁸ R. fol. 22 v, ⁷⁹ R. fol. 36, ⁸⁰ R. fol. 26, ⁸¹ R. fol. 104 v, ⁸² R. fol. 59, ⁸³ R. fol. 104, ⁸⁴ R. fol. 104 v, ⁸⁵ R. fol. 35, ⁸⁶ R. fol. 4, ⁸⁷ R. fol. 17, ⁸⁸ R. fol. 105 v, ⁸⁹ R. fol. 3 i 4, ⁹⁰ R. fol. 107, ⁹¹ R. fol. 105 v i 16 v, ⁹² R. fol. 105, ⁹³ R. fol. 3 v, ⁹⁴ R. fol. 4, ⁹⁵ R. fol. 105 v, ⁹⁶ R. fol. 40 v, ⁹⁷ R. fol. 37 v, ⁹⁸ R. fol. 19 v, ⁹⁹ R. fol. 35 i 35 v, ¹⁰⁰ R. fol. 33 v, ¹⁰¹ R. fol. 33 v, ¹⁰² R. fol. 25 v, ¹⁰³ R. fol. 62, ¹⁰⁴ R. fol. 22 v, ¹⁰⁵ R. fol. 108, ¹⁰⁶ R. fol. 4 i 4 v, ¹⁰⁷ R. fol. 59, ¹⁰⁸ R. fol. 74 v, ¹⁰⁹ R. fol. 40 i 7, ¹¹⁰ R. fol. 104, ¹¹¹ R. fol. 24 v, ¹¹² R. fol. 3, ¹¹³ R. fol. 112, 11 v i 106 v, ¹¹⁴ M. s. 208, ¹¹⁵ R. fol. 53, ¹¹⁶ R. fol. 74 v, ¹¹⁷ R. fol. 7 v, ¹¹⁸ R. fol. 105, ¹¹⁹ R. fol. 25, ¹²⁰ R. fol. 25 v, ¹²¹ R. fol. 106 v, ¹²² R. fol. 25, ¹²³ R. fol. 81, ¹²⁴ R. fol. 106 v, ¹²⁵ R. fol. 36, ¹²⁶ R. fol. 3, 4 i 109, ¹²⁷ R. fol. 103, ¹²⁸ R. fol. 62 v, ¹²⁹ R. fol. 103 v, ¹³⁰ R. fol. 4 v, ¹³¹ R. fol. 49, ¹³² R. fol. 36, ¹³³ R. fol. 36, ¹³⁴ R. fol. 25 v, ¹³⁵ R. fol. 7 v, ¹³⁶ R. fol. 47 v, ¹³⁷ R. fol. 26 v, ¹³⁸ R. fol. 104 v, ¹³⁹ R. fol. 36 v, ¹⁴⁰ R. fol. 13, ¹⁴¹ R. fol. 25, ¹⁴² R. fol. 19, ¹⁴³ R. fol. 19 i 20, ¹⁴⁴ R. fol. 79, ¹⁴⁵ R. fol. 37 v, ¹⁴⁶ R. fol. 13, ¹⁴⁷ R. fol. 19 v, ¹⁴⁸ R. fol. 69 v, ¹⁴⁹ R. fol. 44 v, ¹⁵⁰ R. fol. 7 i 40, ¹⁵¹ R. fol. 3, ¹⁵² R. fol. 25, ¹⁵³ R. fol. 3, ¹⁵⁴ R. fol. 81, ¹⁵⁵ R. fol. 74 v, ¹⁵⁶ R. fol. 17, ¹⁵⁷ R. fol. 13, ¹⁵⁸ R. fol. 105 v, ¹⁵⁹ R. fol. 104.

160 R. fol. 36 v, 161 R. fol. 33 v, 162 R. fol. 19, 163 R. fol. 36, 164 R. fol. 22 v, 165 R. fol. 24 i 79 v, 166 R. fol. 104, 167 M. s. 12, 168 R. fol. 21, 169 R. fol. 22 v i 78 v, 170 R. fol. 23 v, 24 v i 47 v, 171 R. fol. 34, 172 R. fol. 4 i 104, 173 R. fol. 103, 174 R. fol. 25, 175 R. fol. 26, 176 M. s. 160, 177 R. fol. 40 i 74 v, 178 M. s. 232, 179 R. fol. 60, 180 R. fol. 74 v, 181 M. s. 180, 182 R. fol. 58, 183 R. fol. 62 v, 184 R. fol. 22 i 23, 185 R. fol. 18, 186 R. fol. 36 v, 187 R. fol. 107, 188 R. fol. 13, 189 R. fol. 108, 190 R. fol. 36 v, 191 R. fol. 36 v, 192 R. fol. 78 v, 193 M. s. 217, 194 R. fol. 40 i 47, 195 R. fol. 7, 196 R. fol. 23 v, 197 M. s. 212, 198 R. fol. 64, 199 R. fol. 40 v, 200 R. fol. 19 v, 201 R. fol. 19 v, 202 R. fol. 19, 203 M. s. 45 i 51, 204 R. fol. 36, 205 R. fol. 2 v, 206 R. fol. 78 v, 207 R. fol. 3, 11, 13, 107, 108 i 110, 209 R. fol. 16, 209 R. fol. 21, 210 R. fol. 22, 23 v, 24 v, 30 v, 78 v, 211 R. fol. 36, 212 R. fol. 96 i 97, 213 R. fol. 96, 214 R. fol. 56 v, 215 R. fol. 22 v, 216 R. fol. 20v, 217 R. fol. 3, 4 i 111, 218 R. fol. 105, 219 R. fol. 110, 110 v, 108, 107 v i 106 v, 220 R. fol. 106 i 16 v, 221 R. fol. 58, 58 v, 59, 222 M. s. 18, 223 R. fol. 19 v, 224 R. fol. 22, 78 v i 33 v, 225 R. fol. 22 v, 226 R. fol. 105, 227 R. fol. 108, 228 R. fol. 104, 229 R. fol. 4, 11, 16, 107 i 108, 230 R. fol. 109, 231 R. fol. 38, 232 R. fol. 57, 233 R. fol. 4, 234 R. fol. 19 v, 4, 13, 16, 17 i 38, 235 R. fol. 105, 236 R. fol. 19, 237 R. fol. 4, 23, 35 i 110, 238 R. fol. 21, 239 R. fol. 22 i 16 v, 240 R. fol. 36 v, 241 R. fol. 36, 242 R. fol. 36, 243 R. fol. 23 v, 103 v, i 78 v, 244 R. fol. 21, 245 R. fol. 35 v, 246 R. fol. 24, 247 R. fol. 37 v, 248 R. fol. 37, 249 R. fol. 26, 27 v, 28, 78 v i 103 v, 250 R. fol. 107 v, 251 R. fol. 36, 252 R. fol. 3, 4, 5, 9, 11, 16 v, 18, 107 v i 110, 253 R. fol. 16 i 28 v, 254 R. fol. 4, 9, 11 v, 107 v, 108, 255 R. fol. 16, 256 M. s. 164, 257 R. fol. 103, 258 R. fol. 94 v, 259 R. fol. 64 i 7, 260 R. fol. 104, 261 R. fol. 103, 262 R. fol. 61, 263 R. fol. 34, 264 M. s. 10, 265 R. fol. 24, 266 R. fol. 78 v, 103 v, 267 R. fol. 105 v, 268 R. fol. 4, 269 R. fol. 16, 16 v, 18, 107 v i 112, 270 R. fol. 30, 271 R. fol. 6, 272 R. fol. 65, 273 R. fol. 26 v, 27 v i 103 v, 274 R. fol. 21 v i 22, 275 R. fol. 22 v, 23 v, 24 v, 79, 78 v i 103 v, 276 R. fol. 20, 277 R. fol. 26 v, 278 R. fol. 37, 279 R. fol. 37, 280 R. fol. 88 v, 281 M. s. 229-230, 282 R. fol. 7, 40, 40 v i 74 v, 283 R. fol. 24 v, 103 v, 284 R. fol. 74 v, 285 R. fol. 111, 286 R. fol. 20 v, 287 R. fol. 3 i 4, 288 R. fol. 3 v, 4, 107 v, 109, 289 R. fol. 4, 11 v, 290 R. fol. 16, 291 M. s. 13, 292 R. fol. 104, 293 R. fol. 111, 294 R. fol. 38, 295 R. fol. 36, 296 R. fol. 35, 297 R. fol. 24, 298 R. fol. 78 v i 79, 299 R. fol. 38, 300 R. fol. 19 i 17 v, 301 R. fol. 25, 302 R. fol. 31, 303 R. fol. 19 v, 304 R. fol. 20, 305 R. fol. 17 v, 306 R. fol. 20, 307 R. fol. 36, 308 R. fol. 21 v, 309 R. fol. 18, 310 R. fol. 23, 311 R. fol. 9, 16 v, 18, 23 v, 24 v, 107 i 110, 312 R. fol. 18, 313 R. fol. 103, 314 R. fol. 62 v, 315 R. fol. 74 v, 316 R. fol. 26 v, 27 v, 34 i 103 v, 317 R. fol. 30 v, 318 R. fol. 3, 4, 16 v, 107 v i 108, 319 R. fol. 16, 320 R. fol. 30 v, 321 R. fol. 26 v, 322 R. fol. 104 v i 16, 323 R. fol. 104, 324 R. fol. 104, 325 R. fol. 104 v, 326 R. fol. 47 v, 327 R. fol. 23, 328 R. fol. 24 v, 27 v i 78 v, 329 R. fol. 33 v, 330 R. fol. 26 v, 331 R. fol. 5 v, 11 v, 107, 108, 108 v, 110 i 112 v, 332 R. fol. 106, 333 M. s. 29, 334 R. fol. 88 v, 335 R. fol. 103 v, 336 R. fol. 7 v, 337 R. fol. 3 i 24 v, 338 R. fol. 19, 19 v i 28, 339 M. s. 27, 340 R. fol. 59, 40 i 74 v, 341 R. fol. 7, 342 R. fol. 40 v, 343 R. fol. 105 v, 344 R. fol. 104 i 4, 345 R. fol. 22 v, 346 R. fol. 23 v, 24 v, 79, 78 v i 103 v, 347 R. fol. 37 v, 348 M. s. 157 i 208, 349 R. fol. 61 v, 350 R. fol. 25 v, 351 R. fol. 64 i 74 v, 352 R. fol. 4 i 18, 353 R. fol. 23, 354 R. fol. 19 v, 355 R. fol. 4, 356 R. fol. 103, 357 R. fol. 11 v i 107, 358 R. fol. 26, 359 R. fol. 31 v, 35, 78 v i 103 v, 360 R. fol. 91, 361 R. fol. 24 v i 79, 362 R. fol. 16 v, 363 R. fol. 13 i 106, 364 R. fol. 3 v, 365 R. fol. 103, 366 R. fol. 7 v, 367 R. fol. 13, 368 R. fol. 103, 369 R. fol. 24 v, 370 R. fol. 29, 35, 103 v i 78 v, 371 R. fol. 47 v, 372 R. fol. 38 v, 373 R. fol. 21, 374 R. fol. 22, 375 R. fol. 104, 376 R. fol. 2, 377 R. fol. 13, 378 R. fol. 69 v, 379 R. fol. 3 v, 380 R. fol. 23, 381 R. fol. 23 v, 24 v, 31 v, 35, 47 v, 79 i 103 v, 382 R. fol. 78 v, 79, 383 R. fol. 26 v.